

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2019-2020

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Eva Marková

**Předpoklady speciálního pedagoga v sociálních službách ve
Vězeňské službě ČR**

Praha 2020

Vedoucí bakalářské práce: Doc. PhDr. Jůzl Miloslav, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2019-2020

BACHELOR THESIS

Eva Marková

**Qualifications of a special educator in social services in the
Czech Prison Service**

Prague 2020

Head of bachelor's work: Doc. PhDr. Jůzl Miloslav, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky.....

Poděkování

Touto cestou bych chtěla hlavně poděkovat panu Doc. PhDr. Miloslavu Jůzlovi, Ph.D, mému vedoucímu bakalářské práce, který mi byl po celou dobu obrovskou oporou a poskytoval mi vždy cenné rady.

Anotace

Bakalářská práce, kterou autorka předkládá se zabývá předpoklady speciálního pedagoga v sociálních službách ve Vězeňské službě ČR. Především se jedná o práci speciálního pedagoga ve Věznici Světlá nad Sázavou. Teoretická část práce je rozdělena do pěti kapitol. V první kapitole je popsána speciální pedagogika, v druhé kapitole se dočteme o historii vězeňství a jsou zde představeny aktivity a programy, které jsou pro odsouzené. Třetí kapitola představuje odbornou kvalifikaci speciálních pedagogů pro výkon profese. Následující, čtvrtá kapitola představuje věznici ve Světlé nad Sázavou, kde byl zároveň proveden výzkum. Pátá kapitola představuje samotné výzkumné šetření.

Výzkumnou strategií bakalářské práce bylo zjistit, zda jsou speciální pedagogové spokojeni se svou pracovní pozicí, zda je práce s odsouzenými ženami náročná, zda programy zacházení jsou pro odsouzené přínosem a jak vůbec vězni přistupují k aktivitám.

Pro průzkum cílů bylo zvoleno dotazníkové šetření a výsledky budou nejen pro danou organizaci, ve které speciální pedagogové pracují, ale i pro speciální pedagogy, kteří se šetření zúčastnili.

Klíčová slova

Inkluze, odsouzený, penologie, speciální pedagogika, penitenciaristika, speciální pedagog, věznice, výchova, vychovatel, vzdělávání, zákon o Vězeňské službě a justiční strážní ČR.

Annotation

The Bachelor thesis presented by the author deals with the assumptions of a special educator in social services in the Prison Service of the Czech Republic. First of all, this is the work of a special educator in the prison of Light over Havering. The theoretical part of the work is divided into five chapters. The first chapter describes special pedagogy, the second chapter reads about prison history and presents activities and programs that are for the condemned. The third chapter presents the professional qualifications of special educators for the exercise of the profession. The following, the fourth chapter presents the prison in Světlé nad Interfax, where research was carried out at the same time. The fifth chapter represents the research investigation itself.

The Bachelor's research strategy was to determine whether special educators were satisfied with their job position, whether working with convicted women was challenging, whether treatment programs were beneficial to the convicted, and how inmates approached activities in the first place.

A questionnaire survey has been chosen to survey the targets and the results will be not only for the organisation in which the special educators work, but also for the special educators who took part in the inquiry.

Key words

Inclusion, Convict, Penology, Special Education, Penitentiary, Special Educator, Prisons, Education, Educator, Education, Prison Service Act and Justice Guard of the Czech Republic.

ÚVOD.....	9
1 POJEM SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKA	10
1.1 Vývoj péče o osoby s postižením - historie	11
1.2 Změny v edukaci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami	12
1.3 Legislativní rámec inkluzivního vzdělávání v České republice	13
2 VĚZEŇSTVÍ	15
2.1 Vývoj od roku 1918 až po současnost	15
2.2 Vězení v nové perspektivě	18
2.3 Diferenciace věznic	19
2.4 Programy s odsouzenými jedinci	22
2.5 Složky výchovy	23
2.6 Komplexní charakteristika odsouzeného	26
3 ODBORNÁ KVALIFIKACE PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ	30
3.1 Další vzdělávání a kariérní systém pedagogických pracovníků	30
3.2 Výchovná a vzdělávací činnost speciálního pedagoga	31
4 VĚZNICE SVĚTLÁ NAD SÁZAVOU	34
4.1 Speciální pedagog ve vězeňství	35
4.2 Pedagogická charakteristika a posouzení	36
4.3 Programy zacházení	36
4.4 Školské vzdělávací středisko	37
5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	41
5.1 Cíl výzkumu	41
5.2 Metodika výzkumu	42
5.3 Popis výzkumného vzorku	42
5.4 Analýza a interpretace výsledků výzkumu	43
5.5 Závěry a vyhodnocení výzkumu	63
ZÁVĚR	65
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	67
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	69
SEZNAM PŘÍLOH	72

ÚVOD

Celosvětové trendy, které se týkají inkluzivního vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, mezi které se zejména řadí žáci se zdravotním postižením a sociálním znevýhodněním, vedou společnost ke zkvalitnění pregraduální přípravy studentů učitelství v oblasti speciální pedagogika. Proto je velmi nutné, aby studenti pedagogických a i dalších fakult, kteří se připravují na učitele byli dostatečně a kvalitně vzděláváni v oboru speciální pedagogika. Po pregraduálním vzdělávání by mělo navazovat další vzdělávání, které je systematické a dle zájmů učitelů a jejich potřebné praxe (Pipeková, 2010).

„V současné době je předmět speciální pedagogika součástí společného základu jak učitelství pro 1. stupeň základní školy, tak učitelství pro základní a pro střední školy na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně i na dalších fakultách připravující budoucí učitele“ (Pipeková, 2010, s. 7).

Donedávna byla speciální pedagogika pro studenty humanitních oborů velká neznámá, i když si dokázali spojit problematiku zdravotního a sociálního postižení. V současné době se daná situace velmi mění, protože s handicapovanými lidmi se v běžném prostředí všichni setkáváme častěji, a to nejen u návštěvy lékaře, na ulici, v obchodech, ale i na kulturních akcích, ve školách či v práci. Pro některé může být takové setkání velkým překvapením a někteří jsou i ze situace rozpačití (Slowík, 2007).

Studenti, takzvaní budoucí profesionálové – speciální pedagogové v pomáhajících profesích si musí uvědomit, že setkání s lidmi, kteří jsou odlišní a znevýhodnění bude pro ně nevyhnutelné a musí se z odborného hlediska kvalitně připravit. Proto studijní programy obsahují základní kurzy speciální pedagogiky, aby budoucí pracovníci v pomáhajících profesích získali potřebné kompetence v přístupu k lidem, kteří jsou postiženi a znevýhodnění (Slowík, 2016).

A proto cílem předložené bakalářské práce je nahlédnutí do profese speciálního pedagoga a jeho předpokladů v této profesi. Zvyšovat úroveň výchovy a vzdělávání speciálních pedagogů.

1 POJEM SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKA

Mnozí z nás si může myslet, že pojem speciální pedagogika se u nás objevuje až v devadesátých letech minulého století, ale termín byl použit dokonce už více než před padesáti lety a samotný obor speciální pedagogika je známý jako lidstvo samo. Přesto všechno se speciální pedagogika označuje za vědu mladou, jelikož základy nejsou zdaleka budovány jako v některých jiných oborech.

Určit a vymezit speciální pedagogiku přesně není jednoduché, tím, že se jedná o mladou humanitní vědu, má stále bouřlivé vyvíjení (Slowík, 2016).

Společnost zaznamenala navíc na přelomu osmdesátých a devadesátých let minulého století obrovské společenské změny, které speciální pedagogiku velmi ovlivnily. A díky tomu dochází v posledních letech k tomu, co v celosvětovém měřítku označujeme změnou paradigmat. Pokud by se bral pohled z historie, tak se jedná o období dynamických proměn ve vztahu společnosti k handicapovaným (Slowík, 2007).

Ve školství dochází k progresivním změnám, které kladou nejen vysoké požadavky na profil speciálních pedagogů, ale i a jaké mají být jejich dovednosti a znalosti. Dále se zvyšují i nároky na fyzickou a psychickou připravenost, vyšší aktivita pedagogické práce a v popředí všeho je neustálé vzdělávání speciálních pedagogů (Vališová, 1979).

„Je to celá řada konkrétních otázek ze složité problematiky povolání speciálního pedagoga, které by si vyžádaly hlubší studium“ (Vališová, 1979, s. 7).

Speciální pedagogika také úzce souvisí s psychopatologií a proto i v této oblasti potřebují budoucí speciální pedagogové mít dostatečné znalosti. Pracovníci vykonávající pomáhající profese potřebují základní přehled o psychických poruchách, aniž by prováděli diagnostiku a léčili (Nývtová, 2010).

„Speciální pedagogové potřebují mít dostatečné znalosti v tomto oboru minimálně ze dvou důvodů:

- *Speciální pedagogové by měli být schopni kompletně posoudit, zda u žáka nebo klienta, s nímž pracují, nejde o počínající poruchu. měli by včas doporučit daného jedince k odbornému vyšetření a napomoci tak včasnému zahájení léčby.*
- *Speciální pedagogové by měli být schopni kompletně pečovat o žáka nebo klienta, u něhož je diagnostikována psychická porucha, musí být schopni porozumět doporučením jiných odborníků, musí mít základní povědomí o tom, co mohou či nemohou od daného jedince očekávat“ (Nývtová, 2010, s. 9).*

V širším smyslu je speciální pedagogika chápána jako vymezení každé speciálně zaměřené pedagogiky k obecné pedagogice. pokud se jedná o úzký smysl, tak je speciální pedagogika pojímána jako věda o zákonitostech speciální výchovy a speciálního vzdělávání jedince, který k vůli znevýhodnění potřebuje zvláštní, tedy speciální přístup, ať už se jedná o vzdělávání a speciální podporu při společenském nebo pracovním uplatnění (Pipeková, 2010).

1.1 VÝVOJ PÉČE O OSOBY S POSTIŽENÍM - HISTORIE

Odedávna, každá lidská společnost nachází stopy přítomnosti handicapovaných osob – lidí, co buď mají vrozené postižení, nebo k postižení přišli vážným onemocněním či úrazem. Nějakým způsobem léčit nemoci a mít snahu napravovat vady či poruchy je stejně stará věc, jako nemoci a samotné postižení. Spíše by se jen mohlo spekulovat o postupu a vyspělosti péče a sledovat vývoj v medicíně. V situacích, kde žádná léčba nepomohla a nebyla možná žádná náprava, byly pokusy, aby se zabránilo alespoň zhoršování stavu člověka a v nejvyšší míře zajistit nejlepší kvalitu života, který byl kvůli dané nemoci a postižení mnohdy zkrácen (Slowík, 2016).

Jak uvádí např. (Kocurová, 2002; Lechta 2010) ve speciálně-pedagogické literatuře, že se často setkáváme s různými přístupy periodizace k handicapovaným osobám v různém historickém období; jedná se ale o společnost a jejich postoje, jaký mají ke znevýhodněným jedincům nebo skupinám v daných etapách, jelikož přístup a chování

nepostižených lidí k těmto jedincům byl mnohem pestřejší a ne vždy jednoznačný (Titl, 2020, in Slowík, 2016).

1.2 ZMĚNY V EDUKACI ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

V České republice, po roce 1989 dochází k velkým změnám ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Vzdělávací systém se přizpůsobuje požadavkům evropské společnosti. Vzdělávací cíle jsou odvozovány z individuálních a společenských potřeb.

Jako nový koncept se prosadila inkluze, která vede k integraci.

Na běžných školách se praktikuje integrativní podpora a to mnoha způsoby. V zásadě se jedná o setkávání žáků s postižením a bez postižení v běžné škole za podpory speciálně-pedagogické (Pipeková, 2010).

„Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v ČR se realizuje po dobu devíti (desíti) let v průběhu povinné školní docházky na dvou vzdělávacích úrovních: úroveň základního vzdělání poskytovaného základní školou a základní školou praktickou a úroveň základů vzdělání poskytovaného základní školou speciální. Stále častěji se však setkáváme s inkluzivním vzděláváním žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v základní škole, kde jsou pro ně upraveny podmínky legislativně“ (Pipeková, 2010, s. 9).

Tím, že se mění pohled na výchovu a vzdělávání žáků se zdravotním a sociálním znevýhodněním (snahy integrace v běžných školách), tak se i mění postavení učitelů a speciálních pedagogů na školách a dochází ke změnám při vzdělávání a výchově těchto žáků. Na odborné pracovníky jsou kladeny specifické požadavky, které v návaznosti na inkluzivní vzdělávání žáků se speciálními potřebami stále zvyšují.

Dosavadní systém přípravy přestal postupně vyhovovat novým integračním trendům pro učitele, speciální pedagogy i všem dalším odborným pracovníkům pracujících v pedagogicko-psychologických službách (Pipeková, 2010).

1.3 LEGISLATIVNÍ RÁMEC INKLUZIVNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném vzdělávání (školský zákon) upravuje vzdělávání v České republice legislativně. Zákon nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2005 a na daný zákon navazuje i vyhláška č. 72 ze dne 9. února 2005 o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních a vyhláška č. 73 ze dne 9. února 2005 o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a studentů mimořádně nadaných.

Mezi žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou řazeni a považováni žáci se zdravotním postižením (zrakovým, sluchovým, tělesným, mentálním, autismem, vadami řeči, souběžným postižením a specifickými poruchami učení a chování), dále **žáci se zdravotním znevýhodněním** (jsou buď zdravotně oslabení, nebo se jedná o dlouhodobé onemocnění s lehčími zdravotními poruchami, které vedou k poruchám učení a chování a žáci se sociálním znevýhodněním (jsem patří žáci pocházející z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, kteří jsou ohroženi patologickými jevy, žáci, kterým byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova, ale do této skupiny patří i žáci nadané a mimořádně nadané.

Integrace pro tyto žáky vyžaduje vytvoření daných podmínek, mezi které se především řadí:

- uspořádání, příprava třídy a školy,
- kvalifikovaná připravenost pedagogů,
- vstřícné přijetí spolužáky a kolektivem třídy,
- dobrá připravenost kolektivu,
- pozitivní spolupráce s rodinou,
- dostatečné vybavení potřebných pomůcek,
- ve třídách žáky s nižším počtem,

- spolupráce s poradenským pracovištěm, souhlas rodičů a ředitele dané školy.

Pro úspěšné vzdělávání žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je kvalitní personál, který je připravený a školou zajištěný. To je jedna z hlavních podmínek (Pipeková, 2010).

K dosahování cíle ve speciální pedagogice vychází z humanismu, jedná se vždy o jedinečnost a uznání každého člověka, který se i odlišuje od dané normy, která je definovaná průměrem. Vždy se jedná o maximální rozvoj a respektování těchto lidí, možnost vzdělávání a zajistit vhodné pracovní uplatnění (Pipeková, 2010).

2 VĚZEŇSTVÍ

Nástup do věznice představuje ten nejpřísnější trest odnětí svobody, který je ukládán fyzickým osobám. Způsob výkonu trestu, vnitřní diferenciací, dosahování cílů výkonu trestu, postavení odsouzených v podmínkách výkonu trestu, práva a povinnosti odsouzených je velkou otázkou a aktuální problematikou. Častým důvodem je to, že se k veřejnosti dostává jen střípek poznatků z výkonu trestu a to v časovém úseku a na určitém místě. Když se společnost o problémech vězeňství dozví, vždy se jedná o situace, které jsou už velmi vyhocené a často zpětně. Poznanky o vězeňství lze získat v teoreticko-praktických podmínkách (Brunová, 2020).

2.1 VÝVOJ OD ROKU 1918 AŽ PO SOUČASNOST

V roce 1918 Československá republika převzala z monarchie nový systém věznic, donucovacích pracoven a polepšoven. Snažila se o maximální zkvalitnění a vydání vězeňských předpisů, řádů pro věznice, služebních řádů pro úředníky a pro dozorce kurzy. Všechna zařízení, která byla v tomto období byla zastaralá a převážná část nevyhovovala potřebám pro zacházení s vězni (Raszková, Hoferková, 2013).

Proto se na činnosti vězeňství po roce 1918 významně podíleli učitelé, duchovní, lékaři a představitelé církevních řádů a dozorcí vězňů museli po tříměsíčním odborném teoreticko-praktickém kurzu složit úspěšně přípravnou zkoušku. Teprve po úspěšném přípravném kurzu byli jmenováni jako definitivní dozorcí vězňů (Raszková, Hoferková, 2013).

Rok 1919 byl významný tím, že byl přijat zákon o podmíněném odsouzení a propuštění. Jednalo se o posílení výchovné funkce trestu. Pro odsouzené bylo nové i to, že bylo zavedeno roztřídění odsouzených podle trestu jaký udělali. Základem však trestního práva zůstával trestní zákoník rakouský, který byl však přizpůsobený novému zřízení. Trest smrti v průběhu první republiky zrušen nebyl, ale tento trest byl využíván jen u závažných zločinů (Raszková, Hoferková, 2013).

Významným rokem se stal i rok 1920, kdy za významnou osobnost je považován JUDr. Emil Lány, který byl na Ministerstvu spravedlnosti pověřen jako ministerský rada

pro organizaci a správu vězeňství. JUDr. Emil Lány jako delegát československé vlády se zúčastňoval studijních cest do některých evropských vězeňských zařízení, kde získané poznatky uplatňoval v praxi. Následně poté, v roce 1930 vydává Ministerstvo spravedlnosti spis s názvem Vězeňství v československé republice na kterém se podílel JUDr. Lány (Raszková, Hoferková, 2013).

V českých věznicích, v období první republiky byly velké problémy hlavně se stravováním. Jednalo se o nekvalitní potraviny a nedostatek potravin. (Raszková, Hoferková, 2013)

„Vězeňství jako vědní disciplína se v meziválečné republice poprvé objevilo na vězeňské konferenci v Praze ve dnech 25 - 30. srpna 1930“ (Raszková, Hoferková, 2013, s. 26).

Na konferenci byly hlavními tématy projednávány nejen zkušenosti ze zahraničí, ale i potřeby, nedostatky a stav našeho vězeňství a návrhy jeho reformy. Stav československého vězeňství byl značně ovlivňován nedostatkem státních finančních prostředků. Tím, že byly přeplněné věznice a ubytovací podmínky neuspokojivé, tak vězni volný čas trávili ve velkých skupinách, což mělo špatný vliv na celkovou kázeň.

Vydáním zákona č. 91/1934 Sb., o ukládání trestu smrti a o doživotních trestech ze dne 3. května 1934 opravňoval soudy, že mohly uložit místo trestu smrti trest těžkého žaláře doživotního nebo dočasného trvání s délkou od 15 do 30 let, pokud se jednalo o polehčující okolnosti a trest smrti by byl nepřiměřeně přísný. Postupně se zřizovaly vězeňské a polepšovácí ústavy. Od roku 1918 do roku 1938 se trest smrti využíval jen velmi zřídka a bylo vykonáno 15 trestů smrti (Raszková, Hoferková, 2013).

Trest smrti byl ukončen a definitivně zrušen rokem 1990.

V letech 1945 – 1955, v tzv. poválečném období jde o nejsložitější období a nejvíce přelomové ve vývoji československého vězeňství. Prezidentem republiky byla konstituována nová struktura vězeňských zařízení a v Praze dochází ke vzniku nových věznic Státní bezpečnosti, jedná se o rok 1948. Do této doby řízení vězeňství bylo záležitostí justiční správy, některá část patřila pořádkové složce národní bezpečnosti a zemským národním výborům. Státní bezpečnost sehrávala roli ve vězeňství od podzimu

roku 1948 až do roku 1952, poté se celého vězeňství ujalo Ministerstvo národní bezpečnosti. Jednalo se o rozdíl, který byl zásadní ve funkci vězeňství v režimu totalitním a demokratickém. V 80. letech a do jeho konce byli vězni bráni jako levná pracovní síla, jejich využití bylo především tam, kde ostatní – řadoví občané neměli o práci zájem (Raszková, Hoferková, 2013).

Převratem a vítězstvím KSČ nastává období třídní msty. Jednalo se o temné období penologie, toto období je možné datovat roky 1948 – 1964. Nejenže jsou vězni bráni jako levná pracovní síla, ale byli i využívány ve stavebním, těžebním a těžkém průmyslu. Průměrný roční stav vězňů činil v letech 1946 – 1964 30 000 (Raszková, Hoferková, 2013).

Další významnou etapou bylo období od roku 1965 – 1989, kdy OSN vydalo Standardní minimální pravidla pro zacházení s vězni a ta se stala normou reformy vězeňství. Byl i vydán zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, který se považoval za legislativní základ reformy československého vězeňství.

V této době podléhalo vězeňství Ministerstvu vnitra a odsouzení byli zařazováni do třech nápravných skupin dle provinění. Měnily se i profesní přípravy pracovníků působících ve vězeňství. Dříve po absolvování přípravného kurzu museli účastníci skládat závěrečnou zkoušku. Později se jednalo o odbornou přípravu na Střední odborné škole Sboru nápravné výchovy. Tato škola byla později přemístěna do Zastávky u Brna a dva roky na to do Brna Bohunic. Poté byl zřízen v roce 1992 Institut vzdělávání Sboru nápravné výchovy České republiky a ke změně v názvu došlo v roce 1993 na Institut vzdělávání Vězeňské služby České republiky. Zázemí tohoto institutu bylo zřízeno ve Stráži pod Ralskem. Ústav pro výzkum metod nápravně výchovné činnosti vznikl v roce 1966 a rok na to byl přejmenován na Výzkumný ústav penologický, který je v roce 1980 uzavřen v důsledku normalizačních opatření. Hlavním představitelem výzkumného ústavu penologického i české penologie je doc. PhDr. Jiří Čepelák, CSc., který měl snahu aplikovat výsledky výzkumu do praxe (Raszková, Hoferková, 2013).

Únor 1989 byl významný tím, že 17. 11. 1989 byl výkon trestu smrti pozastaven.

Velká krize ve vězeňství pak nastala po roce 1989, kdy prezident republiky v roce 1990 udělil amnestii a propustil 23 260 odsouzených, reakce zbylých vězňů ve věznicích vyvolala největší vzpouru, která propukla 15. 3. 1990 v Leopoldově (Raszková, Hoferková, 2013).

Dalšími změnami ve vězeňství je rok 1991, 1992 a 1993 kdy je vypracována Koncepce rozvoje českého vězeňství, formulují se cíle a postupy . Vytvořil se moderní systém vězeňského systému, který má velký význam i v sociální péči a v represivním orgánu státní moci. Vězni jsou uznáváni jako občané, neponižují se, dochází k modernizaci vězeňských zařízení a jejich vybavení, u personálu došlo k profesnímu zkvalitnění a přepracovávají se zákony týkající se výkonu trestu a výkonu vazby (Raszková, Hoferková, 2013).

2.2 VĚZENÍ V NOVÉ PERSPEKTIVĚ

Pokud se překročí zákon, tak si každý hned představí trest, který bývá často spojen s představou uvěznění. Což se v novověku skutečně tak stalo. V nové době je vězení prohlašováno nejen za trest, ale slouží to jako prostředek odstrašování pachatelů od dalších zločinů. Slouží to i pro mnohé odsouzené výchovně. Vězení však reálně plní pouze dvě základní funkce a to odplatu za zločin a izolaci pachatelů od společnosti. Jak všichni určitě víme, tak má vězení mnoho nepříznivých účinků – posilování asociálního (kriminálního) zaměření. Velké riziko je hlavně u mladých delikventů, kteří jsou více vnímavější a lehce ovlivnitelní, ale přesto všechno mohou být podmínky ve věznicích lepší a horší. Bohužel v odborných kruzích je obecně známo, že trest odnětí svobody nepřinesl snížení kriminality, jak bylo očekáváno. To samé náklady na provoz věznic, které naopak neustále stoupají. Od poloviny devadesátých let je přesto v oblasti trestní politiky několik podstatných změn, které mají snahu zavést do procesního a hmotného práva novější postupy a hlavně způsoby řešení trestné činnosti (Matoušek, Kroftová, 2003).

V roce 1993 byl novelizován trestní řád a byl zaveden nový institut trestního řízení – podmíněné zastavení trestního stíhání (§§ 307, 308 trestního řádu). V roce 1995 se novelizoval trestní řád institut narovnání (§§ 309-314 trestního řádu) a účinnost platná od 1. ledna 1996. V tomto roce byl i zaveden nový druh trestu a to trest obecně

prospěšných prací (§§ 45, 45a trestního zákona), který měl velmi kladný ohlas. V roce 1997 se jednalo o další novelu trestního zákona, která posílila probační prvky systému trestních sankcí a splatností roku 1998 zavedla jako alternativu k potrestání institut podmíněného upuštění od potrestání s dohledem (§ 26 trestního zákona) a podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem (§§ 60 a 60b trestního zákona). Od 1. ledna 2001 byl přijat zákon č. 257/2000 Sb. o probační a mediační službě a svou činnost i tento rok zahájila. Zásadní doplnění v oblasti výkonů dohledů byla poslední novela trestního zákona a trestního řádu z roku 2001, kdy účinnost vyšla v platnost od 1. ledna 2002. Zejména se jednalo o jasnou definici dohledu v §§ 26a, 26b trestního zákona a o rozšíření institutu podmíněného propuštění o možnost vyslovení dohledu v § 63 trestního zákona. největší změny trestního řádu i v oblasti vazeb byla novela, kdy došlo ke zkrácení lhůt možného trvání vazeb, jedná se o §§ 71 a 72 trestního řádu, kdy nahrazení vazby bylo rozšířeno o dohled probačního úředníka (§ 73 trestního řádu) a zavedením zkráceného přípravného řízení v §§ 179a – 179f trestního řádu (Matoušek, Kroftová, 2003).

Velkým tématem jsou nejen výchovně-vzdělávací aktivity ve věznicích, aby odsouzení nebyli ponecháni v nečinnost, ale aby měli možnost osobního rozvoje, který by rozvíjel jejich schopnosti a dovednosti společensky přijatelným směrem. Mnozí ředitelé věznic i podporují vzdělávací a kulturní aktivity, zřizují učebny a dílny – vše pod vedením zaměstnaných specialistů, kteří programy pro vězněné vedou.

Věznice i dokonce myslí na mladistvé vězně, kteří vykonávají delší trest a je jim nabízeno mnoho učebních oborů a rekvalifikačních kurzů. Věznice i zvažují a snaží se i uplatnit posilování kontaktu s vnějším světem pro vězně.

Převážná část odborníků volá po maximální zcivilnění výkonu trestu, kterého by se dalo dosáhnout převahou civilních zaměstnanců v personálu věznic. Změnu však není jednoduché prosadit (Matoušek, Kroftová, 2003).

2.3 DIFERENCIACE VĚZNIC

Aby výkon trestu odnětí svobody splnil ten nejlepší účel je potřeba zajistit a zabránit odsouzeným v útěku, snížit pravděpodobnost konfliktů, které by mohli nastat mezi

odsouzenými navzájem a hlavně aby se mezi nimi zabránilo negativní ovlivňování více a méně narušených odsouzených. Pro tyto důvody jsou zřizovány čtyři typy věznic a zvláštní typ věznice pro mladistvé. Zvláštní typ věznice pro mladistvé je od 15 do 18 let věku. Pokud se jedná o vnější diferenciaci, tak se hovoří o členění na typy věznic.

Vnitřní diferenciacie znamená, že se jedná o pravidla, která mají vést k uplatňování individuálních nebo přiměřenějších výchovně účinnějších prostředků zacházení (Bajcura, 1999).

Uplatňování pravidel a resocializačních programů a podle míry ostrahy se věznice člení na tyto typy:

- a) s dohledem,**
- b) s dozorem,**
- c) s ostrahou,**
- d) se zvýšenou ostrahou.**

Označení je v praxi i kratší, používá se podle pořadí písmen: „A“, „B“, „C“, a „D“ (Bajcura, 1999).

Rozhodnutím soudu jsou odsouzení zařazeni do určitého typu věznice a rozsudkem je odsouzenému uložen výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody. V tomto případě hovoříme o vnější – soudní diferenciaci (Černíková, 2008).

Soud zpravidla zařadí do věznice:

- a) s dohledem pachatele, kterému byl uložen trest za trestný čin spáchaný z nedbalosti a který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin,*
- b) s dozorem pachatele, kterému byl uložen trest za trestný čin spáchaný z nedbalosti a který již byl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin, nebo pachatele, kterému byl uložen trest za úmyslný trestný čin ve výměře nepřevyšující dva roky a který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin,*

- c) *s ostrahou pachatele, kterému byl trest uložen za úmyslný trestný čin a nejsou zároveň splněny podmínky pro umístění do věznice s dozorem nebo se zvýšenou ostrahou, a pachatele, který byl odsouzen pro trestný čin spáchaný z nedbalosti a nebyl zařazen do výkonu trestu odnětí svobody s dohledem nebo dozorem,*
- d) *se zvýšenou ostrahou pachatele, kterému byl uložen trest odnětí svobody na doživotí, kterému byl uložen trest odnětí svobody jako zvlášť nebezpečnému recidivistovi (§ 41 odst. 1 tr. zákona), kterému byl za zvlášť závažný trestný čin (§ 41 odst. 2 tr. zákona) uložen trest odnětí svobody ve výměře nejméně osmi let nebo který byl odsouzen za úmyslný trestný čin v posledních pěti letech uprchl z vazby nebo z výkonu trestu (Černíková, 2008, s. 95).*

V diferenciaci věznic došlo v říjnu v roce 2017 ke změně. Rozdělení věznic je pouze s ostrahou a se zvýšenou ostrahou, kdy se věznice s ostrahou člení podle stupně na oddělení:

- 1) s nízkým stupněm zabezpečení,
- 2) se středním stupněm zabezpečení
- 3) s vysokým stupněm zabezpečení.

Věznice s novým typem diferenciacie vychází z potřeby vytváření moderního penitenciárního zacházení s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody.

Hlavním cílem je vytvořit podmínky, které by přispěly k resocializaci a snížily riziko opakování trestné činnosti (Jůzl, 2017).

Brunová ve své knize uvádí i zařazení - oddíl pro odsouzené se zdravotním postižením.

Už z názvu je nám jasné, že se jedná typ vězení, kam se zařazují osoby se zdravotními komplikacemi a osoby ve vyšším věku, které je potřeba v podmínkách zohlednit. Na prvním místě je vždy zdravotní stav, proto je i možné, aby se výkon trestu odnětí svobody pro obviněné a odsouzené vykonával v nemocnici. Dle kapacity je možné i zřizovat takové oddíly přímo v ústavu. Pokud se jedná o aktuální potřebu, vždy

o zřízení rozhoduje GŘ SVJS. Oddíl, který slouží pro odsouzené se zdravotním postižením jsou k výkonu trestu odnětí svobody zařazeni:

- a) odsouzení, kteří mají těžší zdravotní postižení nebo je u nich změna pracovní schopnosti,
- b) odsouzení, kteří trpí dlouhodobě závažným onemocněním a snižuje to podstatným způsobem jejich pracovní způsobilost,
- c) odsouzení podle jejich zdravotního stavu,
- d) odsouzení dle věku, muži nad 65 let a ženy na 60 let, nesmí i chybět posouzení lékaře.

Vnější a vnitřní diferenciací výkonu trestu se přizpůsobuje věkovým a zdravotním zvláštnostem této skupiny. Nutné je i zohledňovat programy pro zacházení s těmito odsouzenými. Programy je potřeba vždy přizpůsobit zdravotnímu stavu, věku, míře a závažnosti postižení odsouzeného. V ústavech dochází k vytváření bezbariérových prostorů pro osoby se zdravotním postižením nebo pro osoby vyššího věku a pokud to není možné, tak se oddíly pro odsouzené umísťují do přízemí, kde pohyb a přemisťování osob je co nejméně problémový. Pokud to zdravotní stav a věk odsouzeným umožňuje, tak je možné, aby se odsouzení účastnili kulturních, osvětových a sportovních aktivit v ústavu. Je možné i odsouzené zařazovat do práce, ale vždy na základě doporučení lékaře. Vždy záleží i na tom, zda je odsouzený vůbec zařaditelný do práce a pokud o zařazení požádal. Pokud lékař souhlasí, odsouzený absolvuje vycházky nebo může být odsouzený zařazen k výkonu rehabilitační, léčebně-preventivní péče. Vše se odvíjí od zdravotního stavu odsouzeného a jeho potřeb, které plyne z konkrétního onemocnění (Brunová, 2020).

2.4 PROGRAMY S ODSOUZENÝMI JEDINCI

Jádrem penitenciární pedagogiky je program zacházení s odsouzeným jedincem. Jedná se o složky výchovy do penitenciární praxe, které jsou uplatňovány v procesu resocializace a reintegrace vězněné osoby. Dříve se místo pojmu program zacházení, užíval pojem resocializační program. Resocializace je vlastně spojení slůvek re – znovu

a socializace, což je proces začleňování jedince do společnosti. Socializace neznámá, že vývoj osobnosti jedince je ukončen, ale jedná se o nepřetržitý proces rozvoje osobní individuality a sociálního charakteru. díky kterému může člověk ve složitém systému, jako lidská bytost fungovat (Doňková, 2010, in Jůzl, 2017).

Na začátku roku 2000 penitenciární odborníci došli ke shodě, že pojem resocializace v penitenciární pedagogice není adekvátním ani odpovídajícím způsobem a byl nahrazen pojmem – program zacházení s vězni. Nahrazení bylo v souladu s Evropskými pravidly. Odborníci vycházeli z toho, že ne každý vězeň po propuštění je zcela nebo i vůbec resocializován a dochází k návratnosti do výkonu trestu odnětí svobody (recidiva). Přesto všechno se nelze resocializace, obecně užívané i v jiných zemích v penitenciární praxi zříkat, jelikož pořád platí, že vztah mezi programy zacházení, je výsledkem resocializace. Bohužel tomu není vždy, jelikož je to ovlivněno vnějšími a vnitřními vlivy (Jůzl, 2017).

Při sestavování programu zacházení je potřeba zohlednit individuální přístup k vězněné osobě, dostatečně ji motivovat a využívat jejich zájmů, dovedností a schopností. Vyplývá to ze zákona o výkonu trestu odnětí svobody. Proč? Protože platilo, platí a platit bude, že stále existuje část pachatelů trestných činů, kteří odmítají (někdy nemůže) respektovat platné normy civilní občanské společnosti. Jsou i lidé, kteří hledají v trestné činnosti východisko ze své složité sociální situace.

V odborné penitenciární veřejnosti se v poslední době stále více hovoří o pojmu reintegrace (např. dr. Slováková) (Jůzl, 2017).

2.5 SLOŽKY VÝCHOVY

Systém současné výchovy zajišťuje komplexnost výchovy a to pěti základními složkami. Jak uvádí (Jůva, 1987, in Jůzl, 2010), tak i přes nejednotnost názorů českých pedagogů se v naší pedagogice ustálily tyto složky:

- a) výchova rozumová,
- b) výchova mravní,

- c) výchova pracovní,
- d) výchova estetická,
- e) výchova tělesná.

Výchova rozumová

Hlavním cílem této výchovy je, aby se jedinec orientoval v přírodních a společenských vědách. Důležité i je rozvíjet jedince v jazycích jako komunikačním nástroji, aby si utvářel názor na svět a zdokonaloval si jeho poznávací procesy. Dále poskytuje i jedinci soubor vědomostí a dovedností v mateřském jazyce i jazycích cizích a v neposlední řadě v přírodních vědách a vědách společenských.

Rozumový vývoj je procesem, který začíná v rovině vědomostí, dovedností a schopností. S rozvojem intelektuálním se rozvíjí i emoční inteligence (Jůzl, 2010). V penitenciární pedagogice odpovídají v rozumové složce výchovy vzdělávací aktivity (Jůzl, 2017).

Podle statistik se výkonu trestu odnětí svobody nachází populace nevzdělaná, nedovzdělaná, ale i osoby, které mají střední nebo vysokoškolské vzdělání. V praxi však platí, že čím vyšší vzdělání, tím je menší počet odsouzených (Jůzl, 2017).

Výchova mravní

Složka mravní výchovy rozvíjí jedince v oblasti mravních jevů, norem a ideálů. Mravní výchovou je obsah, který byl a je určován morálními názory společnosti, v níž se výchova uskutečňuje, dále morálním kodexem, který daná společnost přijímá jako závaznou normu pro život. V této souvislosti hraje velkou úlohu i morálka, která spolu s filozofií, právem a vědou je jednou ze základních forem společenského vědomí. Morálka je soubor měnících se norem, které usměrňují chování lidí k sobě navzájem a ve společnosti jako celku. Právní normy sice také usměrňují vztahy lidí, ale mají složku donucovací sankci státu, které se opírají o morální normy, o sílu veřejného mínění a o vnitřní přesvědčení jedince.

Mravní výchova má cíl, a to utvářet a dosáhnou u jedince vnitřního mravního přesvědčení a adekvátních forem chování daného morálního kodexu. Přesvědčení u jedinců utváří svědomí, které vede danému chování a zároveň umožňuje jedinci hodnotit chování jiných lidí. Tato cesta je však velmi obtížná a dlouhá (Jůzl, 2017).

Výchova pracovní

Pracovní výchova seznamuje jedince s vědeckými principy techniky a výroby, rozvíjí dovednosti a návyky v zacházení s nejdůležitějšími pracovními nástroji a snaží se vypěstovat u jedince pracovní kulturu. V praxi to znamená, naučit jedince správné organizaci, racionalizaci a efektivnosti pracovních činností, pro ekonomické myšlení a konání.

Pracovní výchova má hlavní význam ten, že umožňuje jedinci orientovat se ve stále náročnějším výrobním systému současné společnosti a usnadňuje mu lepší adaptaci. Pracovní výchova i umožňuje jedinci možnost rekvalifikace a získat jinou pracovní pozici.

Cílem pracovní výchovy je i pěstování a rozvoj morálně volných vlastností, které jedinec potřebuje při práci. Především se jedná o vytrvalost, přesnost, odpovědnost, pracovitost a vytrvalost. Tím, že člověk o práci přemýšlí, tak se i rozvíjejí kognitivní procesy, což je zejména myšlení, soudy, úsudky, ale i vnímání, představivost a fantazie (Jůzl, 2010, in Jůzl, 2017).

Výchova estetická

Výchova estetická u jedince rozvíjí oblast umění a krásy. Hlavní cíl je vychovávat u jedince adekvátní vnímání, chápání, citové prožívání, hodnotit umění krásy a rozvíjet v jedinci estetický vkus. Mezi esteticko-výchovné umělecké prostředky patří například výchova literární, výtvarná, hudební, divadelní, filmová, taneční atd. Výchovu estetickou můžeme rozdělit i na uměleckou výchovu s mimouměleckými prostředky (příroda, práce, hry, které mají tělovýchovné – pohybové činnosti).

Estetická výchova se uskutečňuje nejen ve školských zařízeních, ale i v mimoškolních podmínkách a v rodině. Patří sem i nepochybně prostředí vězeňské se svými specifiky (Jůzl, 2010, in Jůzl, 2017).

Tělesná výchova

Tělesná výchova rozvíjí a upevňuje zdraví jedince. Především se jedná o zajištění dostatečného pohybu, správnou životosprávu a osvojení si návyků osobní i společenské hygieny. Dále rozvíjí a upevňuje tělesnou zdatnost, což je především pružnost a ladnost pohybů, které posílí a otuží organismus, který rozvíjí morálně volní vlastnosti. Výchova tělesná se neomezuje jen na speciální předmět nebo zájmové, tělovýchovné a sportovní činnosti, ale je principem veškerých výchovných prací. Na zřetel zdravotnický a hygienický musí dbát každý pedagog, tedy i vychovatel v penitenciární praxi. Mezi hygienu pedagogického – penitenciárního prostředí například patří kvalita ovzduší, osvětlení, přiměřená teplota a do hygieny vlastní edukační – penitenciární práce patří střídání činností, předcházení nadměrné únavě, hygiena a bezpečnost práce, hygieničnost evaluace atd. (Jůzl, 2010, in Jůzl, 2017).

I když jednotlivé složky výchovy existují izolovaně, v praxi se nepřetržitě prolínají, doplňují a integrují. Nelze tedy určit, která složka je důležitější, protože působí v dialektické jednotě, co však jde říci, tak dominanci má výchova rozumová, protože ta se odráží od těch ostatních a zbylé složky se promítají zpět do výchovy rozumové. To samé platí i v penitenciární praxi (Jůzl, 2017).

Jak uvádí i Netík ve své knize: „*Činnost vězňů byla založena na týmové práci a orientovaná na vzdělávání, kulturní výchovu, sport i odbornou přípravu*“ (Netík, 1997, s. 31).

2.6 KOMPLEXNÍ CHARAKTERISTIKA ODSOUZENÉHO

Sestavit adekvátní kvalitní program pro odsouzeného jedince, je nutné a důležité každého poznat, k čemuž slouží tzv. charakteristika odsouzeného. Komplexní charakteristika totiž zahrnuje názory, poznatky a celkovou diagnostiku odsouzeného jedince, ke které dospějeme pozorováním na nástupním oddělení a na základě jeho dokumentace, která odsouzeného provází od začátku kriminální kariéry. Na vyjádření

k odsouzenému se podílí celý tým vězeňských odborníků. Důležitou úlohu zde mají také rozhovory s odsouzeným.

Komplexní charakteristika má jasný cíl, a to ten, čeho chceme u odsouzeného prostřednictvím působení programu dosáhnout, než bude propuštěn. Pro dosažení cíle se volí i adekvátní metody zacházení a probíhá pravidelné vyhodnocování. Pokud odsouzený jedinec není schopen a ochoten program plnit, může se program upravovat (Jůzl, 2017).

Tím, že je osobnost člověka dána fyzickými a psychickými dispozicemi (Doňková, 2010), tak komplexní charakteristiku zpracovávají odborníci a specialisté z věznice. Při zpracování musí zohledňovat všechny zvláštnosti osobnosti odsouzeného, mezi které patří například věk, choroby, závislosti, kriminální kariéra a její příčiny, rodinné vazby, zájmy, schopnosti, vzdělání a projevy chování. Důležité je dbát na zhodnocování rizik a potřeb jedince, motivovat je k řešení problémů a řešit případnou závislost na návykových látkách. Čepelák rozlišuje osobnosti odsouzeného na typ:

- prosociální,
- asociální,
- antisociální,
- pseudosociální.

Vychovatel na nástupním oddělení

Pro odsouzeného je klíčovým posuzovatelem, jelikož je s odsouzeným v nepřetržitém běžném denním styku a má možnost ho nejlépe poznat (Jůzl, 2017).

Sociální pracovník

Úkolem sociálního pracovníka je soustředění se na sociální situaci odsouzeného. Mezi sociální situaci patří například rodina, děti, vyživovací povinnosti a finanční

zabezpečení. Dále se sociální pracovník zaměřuje na jeho způsobilost k právním úkonům nebo pomoc při zajištění životní situace po jeho propuštění. (Jůzl, 2017)

Psycholog

Hlavní náplní psychologa je zpracovávání psychologické diagnostiky, podchycování výsledků anamnézy a jejich souvislost s trestnou činností, analyzuje osobnost z hlediska intelektových schopností, emoční stability, hodnotové orientace, motivace atd. Rozpoznání postojů u jedince je velmi důležité. Speciálně výchovné postupy s odsouzeným též určuje psycholog (Jůzl, 2017).

Speciální pedagog

Speciální pedagog vede odsouzeného jedince z pohledu pedagogického. Zkoumá jeho kriminální kariéru, jeho impulsy a motivaci k trestné činnosti. Důležité je však to, že speciální pedagog vychází vždy z dosavadního životního stylu odsouzeného, zkoumá, jaký je jeho vztah k práci, jaké je jeho vzdělání, jeho zájmy, schopnosti a morální hodnoty. Podle všech zjištěných informací je ovlivněno zařazení odsouzeného do pracovního procesu a ovlivňuje se i systém penitenciárního vzdělávání. V penitenciární praxi je speciální pedagog po vychovateli další rozhodující osobnost, která působí na odsouzeného jedince (Jůzl, 2017).

Lékař

Lékař ve vězeňské službě stanoví důležité zdravotní skutečnosti o odsouzeném. Do důležitých zdravotních skutečností patří například chorobopis, zdravotní klasifikace, dieta, pracovní omezení a uložení ochranného léčení. Důležité i je, aby lékař zjistil aktuální zdravotní stav odsouzeného a jaký je u odsouzeného vztah k návykovým látkám nebo zda má s nimi zkušenosti (Jůzl, 2012, in Jůzl, 2017).

K celkové komplexní zprávě o odsouzeném jedinci se vyjadřují hlavně odborníci, ale k závěru se mohou vyjádřit i ostatní zaměstnanci věznice, jelikož i oni mohou mít důležité postřehy o odsouzených. Ostatní zaměstnanci mají totiž jednu velkou výhodu v tom, že odsouzený se před nimi chová přirozeně a nic nepředstírá. Mezi ostatní

zaměstnance vězeňské služby patří především dozorcí, zdravotní sestry, mistři a strážníci, ale samozřejmě i další pracovníci věznice (Jůzl, 2017).

3 ODBORNÁ KVALIFIKACE PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů přímo určuje za jakých podmínek lze vykonávat danou profesi.

Především se jedná o § 16, 17, 18, 19, 19a a 20, kde se přesně popisuje, za jakých podmínek lze danou profesi vykonávat.

V tomto bloku bych hlavně vyzdvihla § 18

„§ 18

Speciální pedagog

Speciální pedagog získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd

- a) *zaměřené na speciální pedagogiku,*
- b) *zaměřené na pedagogiku předškolního věku nebo na přípravu učitelů základní školy nebo na přípravu učitelů všeobecně-vzdělávacích předmětů střední školy nebo na přípravu vychovatelů a doplňujícím studiem k rozšíření odborné kvalifikace uskutečňovaném vysokou školou, nebo*
- c) *studijního oboru pedagogika a doplňujícím studiem k rozšíření odborné kvalifikace uskutečňovaném vysokou školou“ (§ 18, zákon 563/2004 Sb.).*

3.1 DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ A KARIÉRNÍ SYSTÉM PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ

Další vzdělávání a kariérní systém speciálních pedagogů je ukotven v zákoně č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

Zde se jedná především v zákoně o § 24, 25, 26 a 27.

3.2 VÝCHOVNÁ A VZDĚLÁVACÍ ČINNOST SPECIÁLNÍHO PEDAGOGA

Činnosti a podstata speciálního pedagoga je důležitá v jeho výchovném a vzdělávacím působení. Má svou specifickou funkci a na speciálního pedagoga jsou kladeny mimořádné nároky, ať už se jedná o učitele nebo vychovatele (Vališová, 1979).

Jak uvádí v knize M. Sovák, tak můžeme konstatovat, že speciální výchovou se rozumí hlavně zaměření se na odstranění nebo potlačení příčin a důsledků defektivy a na formování osobnosti postiženého v jeho dosažitelných možnostech.

Vzdělávání a výchova se v činnosti speciálního pedagoga doplňují a navzájem se prolínají, protože se jedná o dynamický proces. U jedince tak dochází ke zbavování defektivy a připravuje se na odpovídající místo a uplatnění ve společnosti (Vališová, 1979).

Činnost speciálního pedagoga je velmi náročná, složitá a nové úkoly kladou čím dál vyšší a kvalitnější nároky (Vališová, 1979).

Stále více se ve společnosti diskutuje o nutnosti vzdělávat dospělé po celou dobu jejich života v souladu s celoživotním učením. Vzdělávání zastarává, je tedy nutné jej aktualizovat a dále rozvíjet své znalosti. To, čemu se lidé naučili ve školách před dvaceti lety, už dnes nemusí platit a to, co se lidé naučí ve školách dnes, zase nemusí být aktuální za další léta a pro výkon určitého povolání dostačující. Dospělý člověk také nesetrvává celý život v jedné profesi, kterou vystudoval, jako to platilo v dřívějších letech, ale v průběhu svého života i několikrát mění své zaměstnání a kvalifikaci z různých důvodů. Ke změně ho většinou vede lepší uplatnění na trhu práce, vzdálenost do zaměstnání, finanční nebo osobní stránka. Právě proto se stává oblast dalšího profesního vzdělávání dospělých ve společnosti stále viditelnější a nejdiskutovanější. Investice do vzdělání je investicí do budoucna, zejména v pozdějším věku. Bonusem k trvalému učení není jen udržení si stávajícího pracovního místa nebo možnost získat lepší pracovní pozici, ale současně i trénování mozku. Pro dnešní třicátníky a čtyřicátníky, kterým se hranice pro odchod do důchodu posunuje do nedohledna, má právě posilování a udržování čilé mentální kondice zásadní význam.

Při vzdělávání dospělých je nutné brát v úvahu individualitu a odlišnost každého dospělého jednotlivce. Co člověk, to originál, každý disponuje jinou schopností vnímání, porozumění, soustředění, pamatování, vybavování i logického zdůvodňování. Každý má také jiné zkušenosti a znalosti. Dospělí mají sice mnoho povinností (na rozdíl od dětí) a méně času, ale jejich myšlení je stále pružné a mají i více zkušeností. Dávají přednost praktickým aplikacím, učivo spojují se svými zkušenostmi z praxe a často přemýšlí, jak nabyté znalosti dále uplatní. Výhodou může být i vyšší schopnost soustředit se, udržet pozornost i logickou paměť. Dospělí lidé mají také svou individuální studijní, pracovní i životní historii. Vzdělávají se většinou dobrovolně ze své vůle. Odlišnou mají i motivaci pro účast ve vzdělávání, pro zkušenosti s předchozím vzděláváním, studijní zkušenosti a s nimi související i styl svého učení. Právě motivace je jeden z nejdůležitějších faktorů ve vzdělávání. Vnitřní motivací lze rozumět touhu dosáhnout cíle z vlastní vůle a něco tak dokázat. Vnější motivací je pak doporučení ze strany zaměstnavatele nebo trhu práce. Dospělý jedinec také jinak hospodaří s časem, snaží se jej účelně využít. Má hlubší pocit odpovědnosti, často spojený s promyšlením svých dalších životních plánů. Tím, že se dospělý opět stává objektem výuky, pro něj vzniká nová životní role, která s sebou přináší mnohé změny, omezení a zvýšené nároky. Dospělý člověk se musí umět s touto novou situací vyrovnat a přizpůsobit se zvýšeným nárokům, zejména na organismus. Je tedy také třeba upravit svůj životní styl.

Dobrý učitel je pro studenty nepochybně velká výhra. Pokud vede výuku v přátelské atmosféře, vzájemné důvěře a připouští dialog, přináší to uspokojení všem zúčastněným. Nejen, že se na jeho hodiny a na něj jeho studenti těší, ale i samotná výuka a příprava na ní je baví. Tak se i učení stává pro všechny radostí. Stačí jedna jediná pochvala od učitele, a co to se studentem udělá? Nejen, že ho to pozitivně naladí a posune dál, ale on udělá všechno pro to, aby těch pozitiv bylo co nejvíce. Pak se i samotné učení zdá jednodušší a lehčí.

„Přínos dialogu vidíme ve vytvoření vzájemné důvěry mezi učitelem a žáky a mezi žáky navzájem. Dalšími pozitivy, které můžeme připsat uplatňování principu dialogu ve vyučování, jsou rozvoj samostatnosti v rozhodování, odvaha k samostatnému vystoupení a prezentaci vlastních názorů, rozvoj schopnosti obhajovat své názory a do jisté míry i prvky asertivního chování. Sami žáci, pokud jsou splněny optimální

podmínky pro uskutečnění dialogu ve vyučování, pokládají dialogickou metodu za aktivní a zábavnou činnost“ (Kolář, Šikulová, 2007, s. 118).

Rozšiřování odborných znalostí a podpora profesního růstu by mělo být samozřejmostí a přirozenou součástí profesního života každého z nás. Čas neúprosně běží a poznatky a informace zastarávají. Je nanejvýš nutné je aktivovat a tím posilovat mentální kondici ve stále aktivním stavu a nebránit se učení nových věcí. Osobní a profesní rozvoj by měl být primárním cílem každého jednotlivce nikoliv proto, že mu to nařídil jeho přímý nadřízený, ale prostě proto, že má zájem, vůli a chuť se obohacovat novými vědomostmi, dovednostmi, poznatky a informacemi. Svoji profesi a samozřejmě také sám sebe tím posunuje kupředu.

Každý, kdo se snaží dorozumět se svým okolím, zvyšuje svou společenskou a profesní prestiž. Základní zásady profesionálního jednání s lidmi, komunikační dovednosti a takt s asertivním přístupem pomůže lidem rozpoznat a čelit při manipulaci. Bez těchto dovedností se dnes člověk v životě neobejde, proto je nanejvýš nutné tyto schopnosti neustále rozvíjet.

Vzdělávání obecně sleduje rozmanité cíle dostupné pro všechny, kdo o to stojí. Rozvíjí vzájemné propojení učení a práce. Je věcí každého z nás, jak vzdělávání využije ke svému maximálnímu prospěchu.

4 VĚZNICE SVĚTLÁ NAD SÁZAVOU

Pro výzkum práce byla vybrána Věznice Světlá nad Sázavou se sídlem Rozkoš 990, je to organizační složka státu, která funguje v rámci Vězeňské služby České republiky. Je přímo podřízena Generálnímu ředitelství, které spadá pod Ministerstvo spravedlnosti České republiky.

Uvedené téma bylo vybráno z důvodu bližšího poznání a seznámení se s profesí speciálního pedagoga, avšak se specializací ve vězeňství, jeho vlastní činnosti, propojení s ostatními profesemi a jejich vzájemné působení na odsouzené ženy vykonávající trest odnětí svobody na oddělení výkonu vazby a trestu ve Věznici Světlá nad Sázavou.

Níže bude popsáno vedení společnosti, cíle, a druh zařízení. Dále bude přiblížena stručná historie, organizační struktura a personální a prostorové vybavení, jakož i instituce, orgány a organizace, se kterými Věznice Světlá nad Sázavou spolupracuje.

Ve Věznici Světlá nad Sázavou na oddělení výkonu vazby a trestu vykonávají svůj trest odnětí svobody odsouzené ženy. V současné době je zde umístěno téměř 950 žen různého věkového složení. Ve vedení Věznice Světlá nad Sázavou stojí ředitelka plk. Mgr. Monika Myšičková se dvěma zástupci. První zástupce ředitelky je nadřízeným pro uniformovanou složku, pod kterou spadá oddělení vězeňské stráže a oddělení výkonu vazby a trestu. Druhý zástupce ředitelky má na starosti chod pěti oddělení, jako je oddělení informatiky, logistiky, ekonomického, zdravotnického střediska a oddělení zaměstnávání vězněných osob. Ředitelce Věznice podléhá oddělení personální, správní, osobní asistent ředitelky, tisková mluvčí ředitelky a technik bezpečnosti práce a požární ochrany. Ředitelce Věznice je dále podřízené oddělení prevence a stížností, které je pověřeným orgánem Vězeňské služby České republiky.

Posláním Věznice Světlá nad Sázavou je zajišťování výkonu trestu odnětí svobody u odsouzených žen, jejich střežení, předvádění a eskorty do jiných věznic a zařízení. S Věznicí Světlá nad Sázavou neustále spolupracují různé instituce a správní orgány, např. vazební věznice, nemocnice a zdravotnická zařízení, dětské domovy a fondy ohrožených dětí, úřady práce, městské úřady, organizace pro zaměstnávání žen a jiné.

Oddělení výkonu vazby a trestu, jejímž vedoucím je mjr. Mgr. Jan Růžička, tvoří tým odborných zaměstnanců s různými specializacemi se zaměřením na odsouzené ženy, např. psychologové, speciální nebo určené pedagogové, sociální pracovníci, terapeuti a vychovatelé, kteří spolu neustále spolupracují. Každý vychovatel a každý speciální pedagog odpovídá za oddíl určité kapacity odsouzených žen. Uniformovanou složku zaměstnanců Věznice Světlá nad Sázavou tvoří dozorci.

4.1 SPECIÁLNÍ PEDAGOG VE VĚZEŇSTVÍ

Speciální pedagog ve vězeňství je odborný zaměstnanec Vězeňské služby, který je garantem svěřených odsouzených a realizuje u nich odbornou úroveň v programu zacházení. Provádí komplexní speciální pedagogickou diagnostiku, zpracovává pedagogickou charakteristiku včetně příslušného doporučení pro program zacházení a aplikuje další diagnostické postupy a metodiky. Dále vede průběžné speciální výchovné aktivity odsouzených, spolupracuje s ostatními specialisty, vychovateli a sociálními pracovníky, vyhodnocuje účinnost výchovných aktivit a aktualizuje programy zacházení vězněných žen. Poskytuje orientační pedagogické pohovory s odsouzenými ženami, provádí pedagogickou poradenskou pomoc a individuální pedagogickou péči odsouzených, které jsou v krizových psychických stavech. Při vzniku mimořádných událostí u odsouzených žen se spolupodílí na zkoumání příčin vzniku a navrhuje pedagogická opatření, včetně jejich řešení a prevence. Speciální pedagog se také podílí na výběru odsouzených žen k zařazení do práce, ke vzdělávání nebo rekvalifikaci. Podává návrhy k přeřazení a umístování vězněných žen do krizového, specializovaného nebo výstupního oddělení, spolupracuje při typování konfliktních a psychicky labilních odsouzených osob, zpracovává hodnocení vězněných žen. Organizuje akce prevence kriminality formou besed, školení a přednášek a vede kurz předcházení a řešení konfliktů. Zabezpečuje všeobecné a odborné vzdělávání vězněných osob.

Samozřejmostí profese speciálního pedagoga je také sebevzdělávání a účast v programu celoživotního vzdělávání Vězeňské služby České republiky. Pro odsouzené ženy z výstupního oddělení, kterým se blíží konec trestu a které chtějí pracovat, organizuje speciální pedagog akce pro podporu zaměstnání po výkonu trestu. Jde o besedy se zaměstnavateli, kteří potřebují pracovní sílu do svých podniků. Vězněné ženy

tak mají možnost po ukončení výkonu trestu zařadit se do běžného života, získat práci, mzdu a ostatní výhody, např. ubytování, které jim budoucí zaměstnavatel nabízí. Stojí tak znovu na startu svého života a je jen na nich, jak tuto šanci využijí.

4.2 PEDAGOGICKÁ CHARAKTERISTIKA A POSOUZENÍ

Pedagogická charakteristika a posouzení obsahuje osobní vztahy odsouzené k osobám blízkým (rodičům, příbuzným), rodinné prostředí a styl výchovy, vztah k práci fyzické i duševní, zájmy a záliby, povahové rysy, projevy svědomí a uznání viny a jiné. Co se týká vzdělávání odsouzených žen ve výkonu trestu, je důležité navázat na dosavadní vzdělávání. Zjišťuje se nejen stupeň dosaženého vzdělání, ale i prospěch, pravidelnost docházky, zameškaná absence nebo zkušenost s drogami.

4.3 PROGRAMY ZACHÁZENÍ

Programy zacházení jsou jednou z nejdůležitějších součástí výkonu trestu odnětí svobody. Základní podmínkou je pečlivá a kvalitní příprava účinného zacházení s odsouzenými ženami.

„Program zacházení se zpracovává na základě komplexní zprávy o odsouzeném s ohledem na délku trestu, charakteristiku osobnosti a příčiny trestné činnosti.

Komplexní zpráva je shrnutím výsledků psychologického, pedagogického, sociálního, případně lékařského posouzení, hodnocení rizik a potřeb a jiných dostupných materiálů k osobě odsouzeného; její obsah je důvěrný.

Program zacházení obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzeným směřující k dosažení cíle a způsob a četnost hodnocení. Pravidelnou součástí programu zacházení je určení způsobu zaměstnávání odsouzeného, případně jeho účasti na pracovní terapii, vzdělávání nebo jiné náhradní činnosti, směřující k vytvoření předpokladů pro jeho soběstačný život v souladu se zákonem. Pokud u odsouzeného přichází v úvahu více variant programu zacházení, umožní se mu výběr.

V rámci programu zacházení se pro odsouzené nezařazené do výstupního oddělení vytvářejí nejméně 3 měsíce před propuštěním podmínky pro soběstačný život v souladu se zákonem a za tím účelem se aktualizuje program zacházení.

Při vypracování programu zacházení věznice podle potřeby spolupracuje s příslušnými orgány sociálního zabezpečení“ (§ 41 zákona č. 169/1999 Sb.).

Program zacházení s odsouzenými ženami se dělí na aktivity pracovní, vzdělávací, speciálně výchovné, zájmové a oblast utváření vnějších vztahů. Do pracovních aktivit spadá zaměstnávání, práce k zajištění každodenního běžného provozu věznice nebo pracovní terapie pod vedením zaměstnanců Vězeňské služby s potřebným odborným vzděláním pro získání a posilování pracovních návyků. Vzdělávací aktivity zahrnují vzdělávání organizované a realizované SOU, vzdělávání vedené a kontrolované zaměstnanci oddělení výkonu vazby a trestu nebo vzdělávání v síti škol. Speciálně výchovné aktivity jsou vedené odbornými zaměstnanci věznice v oblastech sociální, speciálně pedagogického, psychologického a terapeutického působení se zaměřením na osobnost odsouzené, změnu postojů, myšlení a chování, rizika, příčiny a důsledky páchání trestné činnosti. Zájmovými aktivitami jsou pak myšleny tvůrčí činnosti odsouzených žen k rozvíjení praktické manuální zručnosti a tvůrčí dovednosti, oblast utváření vnějších vztahů je zacílena na udržování sociálních kontaktů, korespondenci, návštěvami nebo telefonáty s rodinou a blízkými vězňených žen ke snižování jejich psychického napětí. O programu zacházení se sepisuje protokol, který se průběžně aktualizuje a ve kterém se vyhodnocuje plnění výchozích cílů (§ 41, zákon 169/1999 Sb.).

4.4 ŠKOLSKÉ VZDĚLÁVACÍ STŘEDISKO

„Školské vzdělávací středisko zřizuje Vězeňská služba České republiky. Zajišťují a realizují vyučení se v konkrétním oboru a možnost vzdělávat se v krátkodobých akreditovaných kurzech. Neumožňují doplnění základní devítileté docházky“ (Průcha, Veteška, 2014, s. 268).

Vzdělávací aktivity ve Věznici Světlá nad Sázavou zajišťuje Školské vzdělávací středisko, které vzniklo v roce 2001. Od roku 2008 je externím pracovištěm a součástí

pražského SOU Na Veselí 51, jehož zřizovatelem je Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Vzdělávací střediska tohoto typu, tedy celkem devět odloučených pracovišť, existuje také v jiných věznicích, např. v Pardubicích, Plzni, Rýnovicích, Heřmanicích, Valdčicích, Všehrdech, Kuřimi nebo Stráži pod Ralskem. Školské vzdělávací středisko ve Věznici Světlá nad Sázavou je jediným, ve kterém se mohou vzdělávat odsouzené ženy. Výuku zajišťuje šest stálých pedagogů a dva externí učitelé. Vzdělávací středisko je vybaveno dostatečným počtem učeben, kabinetů, učebních pomůcek a výpočetní technikou. Odsouzené ženy mohou volit z pestré nabídky vzdělávacích aktivit, a to ze dvou učebních oborů a ze šesti kurzů. Výuka v učebních oborech se skládá z teoretických předmětů vyučovaných v učebnách a praktické výuky ve školní dílně a v kuchyni.

Základním cílem je propojit teorii s praxí při řešení konkrétních problémů a situací. K důležitým výchovným cílům patří výchova k odpovědnosti, spolehlivosti, přednosti, pracovní kázní, samostatnosti v rozhodování, bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, dodržování hygieny a ochrana životního prostředí. Vzdělávání je ukončeno závěrečnou zkouškou podle platných předpisů MŠMT. Dokladem o dosažení stupně vzdělání v učebních oborech je vysvědčení o závěrečné zkoušce a výuční list, ze kterého není patrné, že byl získán ve výkonu trestu. Kurzy jsou zakončeny zkouškou a závěrečným osvědčením o absolvování. Na všech dokumentech je hlavička Středního odborného učiliště, jehož zřizovatelem je Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Učební obory jsou zakončeny závěrečnou zkouškou se třemi částmi, a to písemnou, ústní a praktickou. Při písemné části zkoušky dostávají odsouzené ženy jedno ze tří témat, stanovených ředitelem školy, kde je třeba odpovědi na otázky odborných znalostí daného učebního oboru, ústní část obsahuje otázky odborných předmětů a znalosti ze světa práce. Praktická zkouška je pak rozdělena do dvou dnů, kdy jeden den odsouzené ženy vaří menu složené z předkrmu, polévky, hlavního jídla a dezertu a druhý den šijí určitý výrobek.

Dvouletý učební obor Šití prádla je otevírán jen jednou za dva roky, časově rozložen do 23 hodin během týdne a připravuje absolventku na výkon povolání šičky oděvů. Při praktické výuce se odsouzené ženy učí šít na šicím stroji i ručně, žehlit a při teoretické výuce pronikají do oděvní technologie, oděvních materiálů, tvorby střihů,

informačních technologií a zdravotní přípravy. Jsou připraveny pro zaměstnání v závodech při šití osobního, stolního nebo ložního prádla individuálně nebo hromadně.

Dvouletý učební obor Provozní služby je rozložen do 24 hodin během týdne a připravuje absolventku pro práci úklidu, servisní a obslužné činnosti ve zdravotnických, sociálních nebo ubytovacích zařízeních, kancelářích a veřejných prostorách. Při praktické výuce se ženy učí nejen úklidové práce, praní a žehlení, ale také přípravě pokrmů, šití a opravám prádla. Při teoretické výuce se vzdělávají v informačních a komunikačních technologiích a ve zdravotní přípravě.

Kurz Základní škola je celoroční a je určen odsouzeným ženám, které mají velké mezery v základním vzdělání nebo jsou dokonce bez vzdělání. Jedná se o zdokonalení v českém jazyce ve čtení, psaní českého pravopisu, dále matematika, zeměpis, přírodopis, dějepis, občanská nauka, hudební výchova a pracovní činnosti.

Kurz Základy obsluhy počítače probíhá ve dvou samostatných skupinách. Cílem kurzu je poskytnout odsouzeným ženám základní vědomosti a dovednosti pro práci s počítačem, základní operace s dokumenty a složkami. Součástí výuky je vytvoření základních pracovních návyků při práci s výpočetní technikou, rozvíjení paměti, představivosti, tvořivosti, abstraktního myšlení a logického úsudku. Závěrečná zkouška obsahuje test a praktickou část.

Kurz Český jazyk pro cizince je určen ženám cizí národnosti ve výkonu trestu ve Věznici Světlá nad Sázavou. Zahrnuje výuku češtiny, slovní zásoby a obrátů v mluvené i psané formě a jejím prostřednictvím pochopení kulturních i společenských tradic českého národa.

Kurz Keramika trvá deset měsíců pro dvě skupiny. Odsouzené ženy se zde učí pracovat s hlínou, tvarovat a modelovat, barvit a glazovat. Kurz příznivě uvolňuje psychické napětí odsouzených žen.

Kurz Trénování paměti je pololetní, odsouzené se učí, jak funguje naše paměť a další poznávací funkce. Velká část teorie se věnuje stavbě lidského mozku.

Kurz Anglický jazyk je celoroční, odsouzené ženy probírají s lektory v jednotlivých lekcích základní gramatické a mluvnické vědomosti. Velký důraz je přitom kladen na mluvenou řeč.

Vzdělávání odsouzených žen ve školském vzdělávacím středisku představuje velmi komplexní a systematický program zacházení s nimi. Jde o intenzivní a časově stálé působení na vězněné ženy v rozsahu více než 21 hodin týdně po dobu deseti měsíců v roce. Při vzdělávání odsouzených žen je velmi důležitá spolupráce s oddělením výkonu vazby a trestu, s dozorci i se specialisty. Pracovníci oddělení výkonu vazby a trestu se zúčastňují průběžného hodnocení jednotlivých odsouzených žen ve školském vzdělávacím středisku a řeší společně s pedagogy problémy, které souvisí přímo i nepřímo s výukou. Získání výučního listu, vysvědčení nebo potvrzení o absolvování odborného kurzu dává odsouzeným ženám lepší možnosti při hledání vhodného zaměstnání po propuštění z výkonu trestu. Tím školské vzdělávací středisko významně přispívá k naplňování účelu výkonu trestu odnětí svobody a je pevnou součástí mnohých programů zacházení s vězněnými ženami.

Odsouzené ženy si váží možnosti dokončit si vzdělání, protože některé přijíždějí na závěrečné zkoušky již z civilního života. Většina studujících se také zodpovědně připravuje na závěrečné zkoušky a některé prospívají s vyznamenáním.

„Programy zacházení, dříve nazývané resocializační programy. Účelem programů zacházení je napravovat chování odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody a vést je k řádnému životu po jejich propuštění. Programy vycházejí z komplexní diagnostiky, obsahují cíl působení na odsouzeného, metody zacházení, způsob a četnost hodnocení. Důležitými prvky programu jsou pracovní, vzdělávací a zájmové aktivity a oblast podpory utváření vnějších vztahů“ (Průcha, Veteška 2014, s. 226).

5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Výzkumné šetření bylo zaměřeno na speciální pedagogy ve Věznici Světlá nad Sázavou a hlavním cílem bylo zjistit, zda jsou speciální pedagogové spokojeni se svou pracovní pozicí, zda je práce s odsouzenými ženami náročná, zda programy zacházení jsou pro odsouzené přínosem a jak vůbec vězni přistupují k aktivitám. K výzkumu bylo zvoleno dotazníkové šetření.

Při zpracování dotazníku bylo důležité, zaměřit se na danou problematiku, která odhalí cíl výzkumu, který byl autorkou stanoven.

Zpracovaný dotazník byl předložen vedoucímu pracovníkovi, aby bylo zjištěno, zda jsou zvolené otázky srozumitelné a samotné vyplnění dotazníku respondenty nezdrželo více jak 7 minut.

Zpracovaný dotazník obsahuje 20 uzavřených otázek s možností pouze jedné odpovědi.

Výzkumné šetření se uskutečnilo od 10. – 15. července 2020 a vyhodnocení bylo zpracováno v měsíci červenci roku 2020.

5.1 CÍL VÝZKUMU

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, zda jsou speciální pedagogové spokojeni se svou pracovní pozicí, zda je práce s odsouzenými ženami náročná, zda programy zacházení jsou pro odsouzené přínosem a jak vůbec vězni přistupují k aktivitám.

HYPOTÉZY

Na základě stanovení cílů výzkumu byly vytvořeny hypotézy:

H 1 Více než 75 % oslovených respondentů je spokojeno s vykonávanou prací.

H 2 Práce s odsouzenými je náročná.

H 3 Nabízené aktivity mají pro resocializaci odsouzených přínos.

Hypotézy, které byly pro daný výzkum zvoleny se v průběhu výzkumného šetření potvrdí nebo vyvrátí.

5.2 METODIKA VÝZKUMU

Pro výzkum bylo zvoleno dotazníkové šetření. Výzkum probíhal od 10. – 15. července 2020 a pro výzkumné šetření byly zvoleny uzavřené otázky pouze s jednou odpovědí.

Cílem šetření bylo zjistit zda jsou speciální pedagogové spokojeni se svou pracovní pozicí, zda je práce s odsouzenými ženami náročná, zda programy zacházení jsou pro odsouzené přínosem a jak vůbec vězni přistupují k aktivitám.

Osloveno bylo celkem 18 respondentů. Počet respondentů tvoří samozřejmě užší počet, protože se jedná o specializaci, kterou může vykonávat pouze ten, který splňuje potřebné kritéria a hlavně je v každé organizaci pouze určitý počet těchto kvalifikovaných pracovníků. Počet speciálních pedagogů v organizaci se odvíjí od počtu vězeňkyň.

Dotazník byl anonymní a tím, že se jednalo o uzavřené otázky, odpovědi nabízely přesný přehled.

V dotazníku byly otázky, které zkoumaly potřebnou problematiku výzkumu a co bylo hlavním důvodem pro zjištění hypotéz. Dotazník, který byl vytvořen a předložen respondentům je uveden v příloze práce, kterou autorka předkládá. Pro přehlednost, jak respondenti odpovídali byly vytvořeny grafy a vyvozeny závěry.

5.3 POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU

Pro empirický výzkum bylo zvoleno dotazníkové šetření a bylo osloveno 18 respondentů, kteří v dané organizaci působí na pozici speciální pedagog. Dotazník vyplnili všichni oslovení. Respondenti tvořili jak ženy, tak muži, což potvrzuje skutečnost, že se na pozici speciální pedagog pohybují téměř stejným dílem jak ženy, tak muži.

5.4 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

1. Vaše pohlaví je?

Oslovených respondentů tvořilo celkem 18 speciálních pedagogů, kteří pracují ve Věznici Světlá nad Sázavou. Z oslovených respondentů bylo 11 (61,1 %) žen a 7 (38,9 %) mužů. Všichni respondenti, kteří byli osloveni s vyplněním dotazníku souhlasili a ochotně vyplnili.

Tabulka 1: Pohlaví respondentů

Pohlaví respondentů	Celkem
Žena	11
Muž	7
Celkem	18

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 1: Procentní vyjádření pohlaví

2. *Váš věk je?*

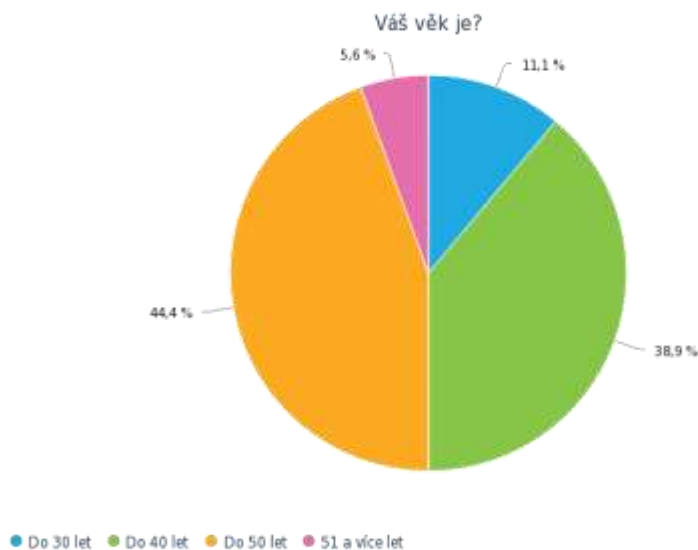
Věk respondentů byl v dotazníkovém šetření rozdělen do čtyř skupin. Tím, že byla možnost se speciálními pedagogy i osobně seznámit, bylo jednodušší určit věkové rozhraní v dotazníkovém šetření. Věkové rozhraní respondentů je vyjádřeno v následující tabulce č. 2 a procentně vyjádřeno v grafu č. 2. Z oslovených respondentů tvoří 2 (11,1 %) speciální pedagogové, kterým je do 30 let, 7 (38,9 %) do 40 let, 8 (44,4 %) do 50 let a 1 (5,5 %) spadá do věkového rozhraní 51 a více let. Z výsledku lze usoudit, že v dané organizaci pracují odborníci, kteří si mohou navzájem předávat určité životní zkušenosti.

Tabulka 2: Věk respondentů

Věkové rozhraní	Počet respondentů
Do 30 let	2
Do 40 let	7
Do 50 let	8
51 a více let	1
Celkem	18

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 2: Věk respondentů - procentuálně

3. Vaše dosažené vzdělání?

Otázka třetí zjišťovala u respondentů dosažené vzdělání. Výsledek byl takový, že 1 (5,6 %) respondent má zatím nižší vysokoškolské vzdělání, 15 (83,3 %) respondentů má vyšší vysokoškolské vzdělání a 2 (11,1 %) respondenti v dotazníkovém šetření uvedli jiné vzdělání.

Tabulka 3: Dosažené vzdělání

Dosažené vzdělání	Počet respondentů
Nižší vysokoškolské (Bc.)	1
Vyšší vysokoškolské (Mgr.)	15
Jiné	2
Celkem	18

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 3: Nejvyšší dosažené vzdělání - procentuálně

4. Vaše délka praxe je?

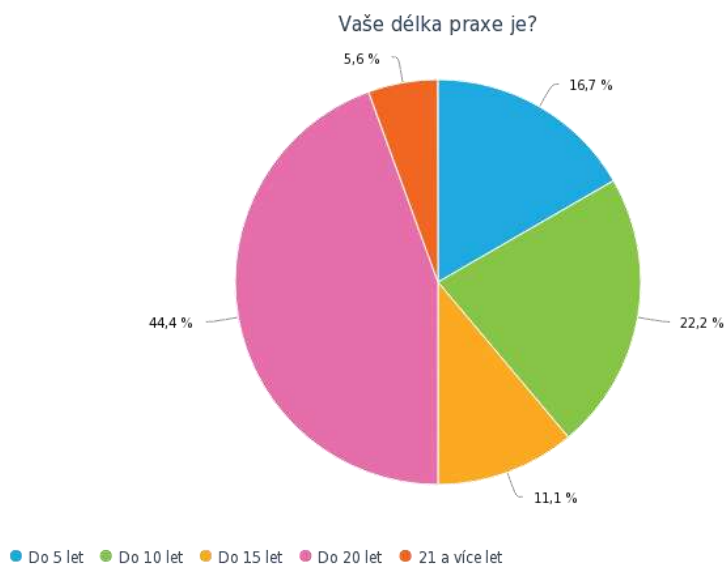
Délka praxe u respondentů je vždy různorodá, proto bylo použito v dotazníkovém šetření pět věkových rozhraní. Výsledek byl velmi překvapující, protože se může říci, že se jedná o zkušené odborníky. 3 (16,7 %) respondenti pracují v daném oboru do 5 let, 4 (22,2 %) dotazovaní pracují v oboru do 10 let, 2 (11,1 %) do 15 let, 8 (44,4 %) respondentů je na dané pozici 20 let a 1 (5,6 %) respondent pracuje v oboru 21 a více let.

Tabulka 4: Délka praxe

Délka praxe	Počet respondentů
Do 5 let	3
Do 10 let	4
Do 15 let	2
Do 20 let	8
21 a více let	1
Celkem	18

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 4: Procentní vyjádření délky práce v dané organizaci

5. *Jste spokojen/a s vykonávanou prací?*

Na pátou otázku odpovědělo 17 (94,4 %) oslovených speciálních pedagogů, že jsou s vykonávanou prací spokojeni. Pouze jeden (5,6 %) speciální pedagog zvolil variantu odpovědi, že neví.

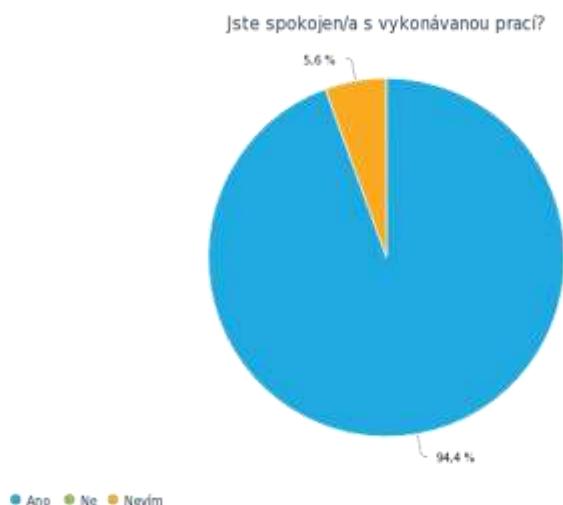
Zjištěním lze téměř jednoznačně potvrdit, že jsou speciální pedagogové v dané organizaci s vykonávanou prací spokojeni.

Tabulka 5: Spokojenost s vykonávanou prací?

Spokojenost s vykonávanou prací	Počet respondentů
Ano	17
Ne	0
Nevím	1
Celkem	18

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 5: Spokojenost s vykonávanou prací - procentuálně

6. *Cítíte se dobře ve své profesi?*

Šestá otázka zjišťovala, zda se dotazovaní respondenti cítí ve své profesi dobře. Odpovědi respondentů byly opět velmi kladné, protože 16 (88,9 %) respondentů zvolilo variantu ano a pouze 2 (11,1 %) respondenti uvedli, že neví.

Zjištěním lze říci, že i zde se téměř jednomyslně shodli, že se speciální pedagogové ve své profesi cítí dobře.

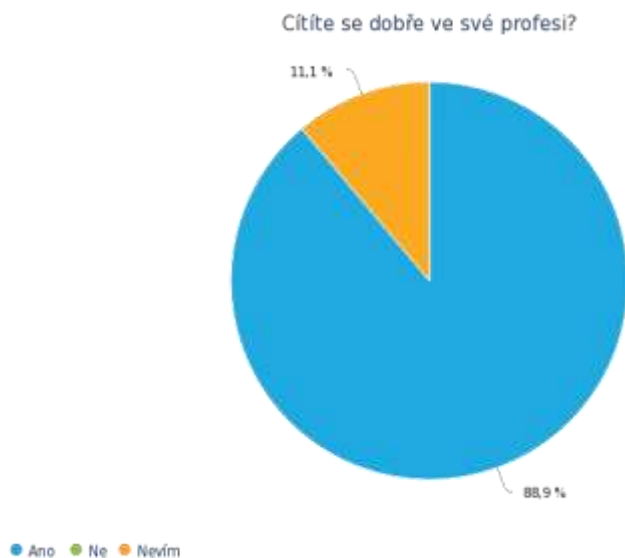
Tabulka 6: Cítíte se dobře ve své profesi?

Cítíte se dobře ve své profesi	Počet respondentů
Ano	16
Ne	0
Nevím	2
Celkem	18

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 6: Cítíte se dobře ve své profesi - procentuálně

7. Hodnotíte pozitivně týmovou spolupráci?

Týmová spolupráce je při dané činnosti velmi důležitá, proto byla i zařazena do dotazníkového šetření. 16 (88,9 %) respondentů zvolilo variantu, že hodnotí týmovou spolupráci pozitivně a pouze 2 nesouhlasili. 1 (5,6 %) respondent uvedl, že pozitivně nehodnotí týmovou spolupráci a 1 respondent (5,6 %) zvolil odpověď, že neví.

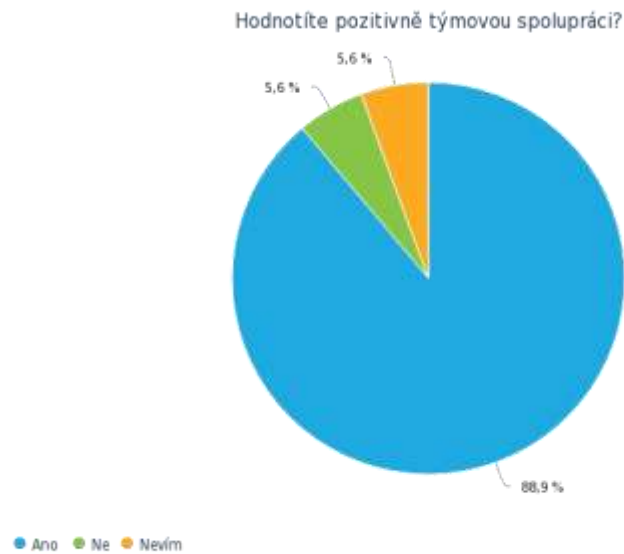
Odpovědi respondentů byly milým překvapením, protože týmová spolupráce je vždy důležitá.

Tabulka 7: Týmová spolupráce

Týmová spolupráce	Počet respondentů
Ano	16
Ne	1
Nevím	1
Celkem	18

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 7: Týmová spolupráce - procentuálně

8. Jsou hlavním důvodem pracovní docházky peníze?

Na otázku, zda jsou pro respondenty hlavním důvodem pracovní docházky peníze odpovědělo všech 18 (100 %) dotazovaných respondentů, že ne.

I když víme, že finance jsou důležité, je dobré se dozvědět, že jsou odborníci, kteří peníze neřadí na první místo a upřednostňují jiné kvality.

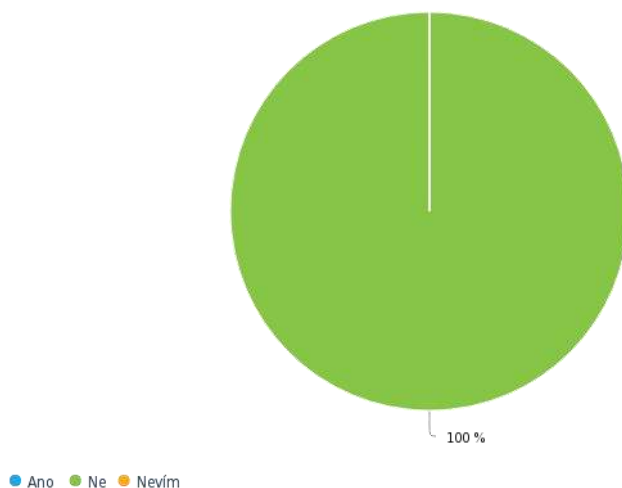
Tabulka 8: Finance

Peníze na prvním místě	Počet respondentů
Ano	0
Ne	18
Nevím	0
Celkem	18

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 8: Finance - procentuálně

Jsou hlavním důvodem pracovní docházky peníze?

9. Ovlivňuje pracovní výkon Vaši spokojenost?

Zda ovlivňuje pracovní výkon spokojenost respondentů zvolilo z 18 dotazovaných respondentů 14 (77,8 %) že ano a 4 (22,2 %) respondenti uvedli, že neví.

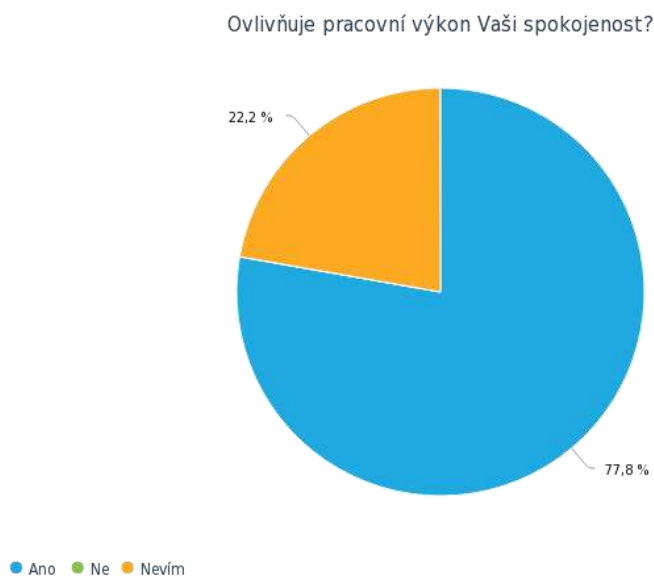
Zjištěním lze říci, že spokojenost ovlivňuje pracovní výkon speciálních pedagogů v dané organizaci.

Tabulka 9: Spokojenost

Spokojenost	Počet respondentů
Ano	14
Ne	0
Nevím	4
Celkem	18

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 9: Ovlivnění spokojenosti - procentuálně

10. Vnímáte programy zacházení přínosné?

Programy zacházení jsou v dané organizaci velmi důležité, což bylo potvrzeno i od dotazovaných respondentů. 17 (94,4 %) speciálních pedagogů zvolilo variantu ano a pouze 1 (5,6 %) speciální pedagog zvolil variantu, že neví.

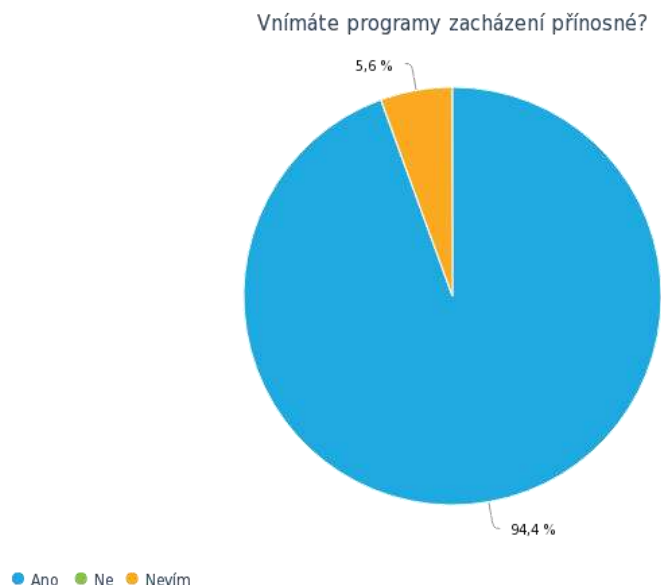
Zjištěním lze říci a potvrdit, že programy zacházení u odsouzených žen jsou přínosem.

Tabulka 10: Programy zacházení

Programy zacházení	Počet respondentů
Ano	17
Ne	0
Nevím	1
Celkem	18

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 10: Programy zacházení - procentuálně

11. Mají podle Vás aktivity pro odsouzené efekt?

Otázka 11 zjišťovala, zda aktivity pro odsouzené mají efekt. Vzhledem k tomu, že se v dané organizaci jedná i o odsouzené, které jsou zde opakovaně, tak pouze 12 (66,7 %) respondentů zvolilo variantu, že ano, ale 1 (5,6 %) odpověděl, že ne a 5 (27,8 %) uvedlo, že neví.

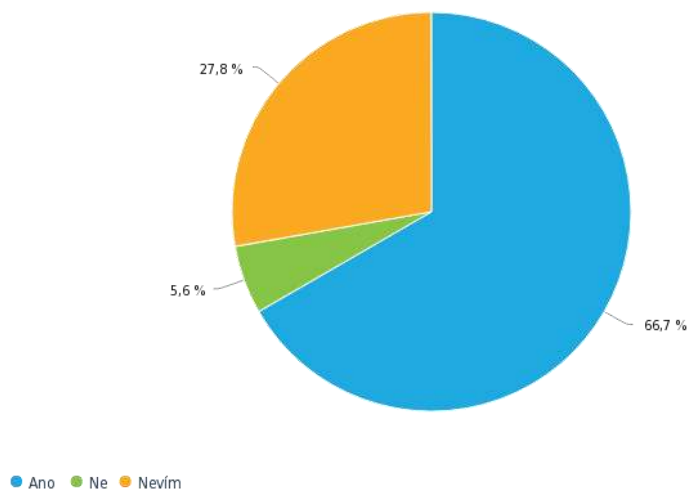
Tabulka 11: Aktivity pro odsouzené

Aktivity pro odsouzené	Počet respondentů
Ano	12
Ne	1
Nevím	5
Celkem	18

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 11: Efekt - procentuálně

Mají podle Vás aktivity pro odsouzené efekt?

12. Zdá se Vám práce s odsouzenými náročná?

Na otázku, zdaje práce s odsouzenými náročná odpovědělo všech 18 (100 %) dotazovaných, že ano.

Lze potvrdit, že všichni oslovení respondenti shodně potvrdili náročnost práce s odsouzenými, kterou vykonávají.

Tabulka 12: Náročnost s odsouzenými

Náročnost	Počet respondentů
Ano	18
Ne	0
Nevím	0
Celkem	18

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 12: Náročnost s odsouzenými - procentuálně

13. Naučí se odsouzené něco pro život?

Zda se odsouzené naučí něco pro život odpovědělo 13 (72,2 %) respondentů, že ano, 1 (5,6 %) respondent zvolil variantu ne a 4 (22,2 %) respondenti odpověděli, že neví.

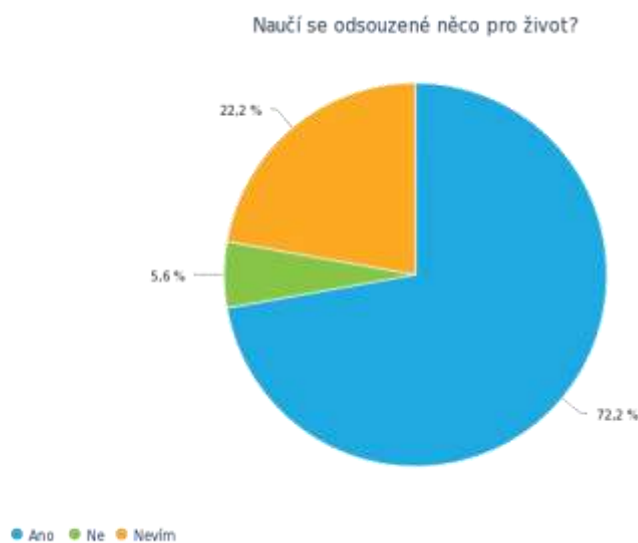
Vzhledem k tomu, že se jedná o lidi, kteří přichází do zařízení, že nemají vybudovány ani základní návyky, lze říci, že se odsouzené ženy pro život přeci jen něco naučí.

Tabulka 13: Vzdělávání odsouzených

Vzdělávání odsouzených	Počet respondentů
Ano	13
Ne	1
Nevím	4
Celkem	18

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 13: Vzdělávání odsouzených - procentuálně

14. Ocení odsouzené Vaši práci s nimi?

Otázka, zda odsouzené ženy ocení práci se speciálními pedagogy, která je velmi náročná, odpovědělo 11 (61,1 %) respondentů, že ano, 4 (22,2 %) respondentů zvolilo variantu, že ne a 3 (16,7 %) respondenti uvedli, že neví.

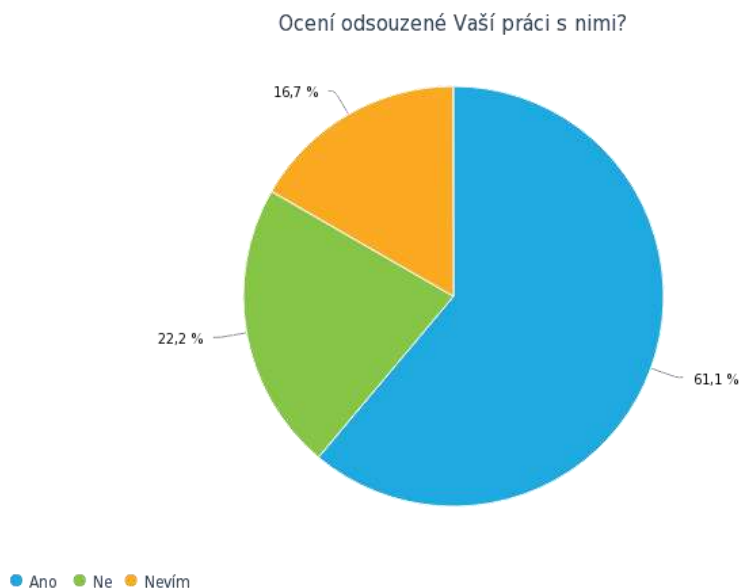
Tabulka 14: Ocenění práce odsouzených

Ocenění práce	Počet respondentů
Ano	11
Ne	4
Nevím	3
Celkem	18

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 14: Ocenění práce odsouzených - procentuálně

15. Dostáváte od propuštěných zpětnou vazbu?

Zpětná vazba je vždy pro práci důležitá, i když dostávají speciální pedagogové zpětnou vazbu od vedení a od organizací, kde se daří propuštěné umístit, patnáctá otázka zjišťovala, zda dostávají speciální pedagogové zpětnou vazbu přímo od propuštěných žen. Odpovědi respondentů byly ale následující. Pouze 5 (27,8 %) respondentů odpovědělo, že ano a 13 (72,2 %) respondentů uvedlo, že ne.

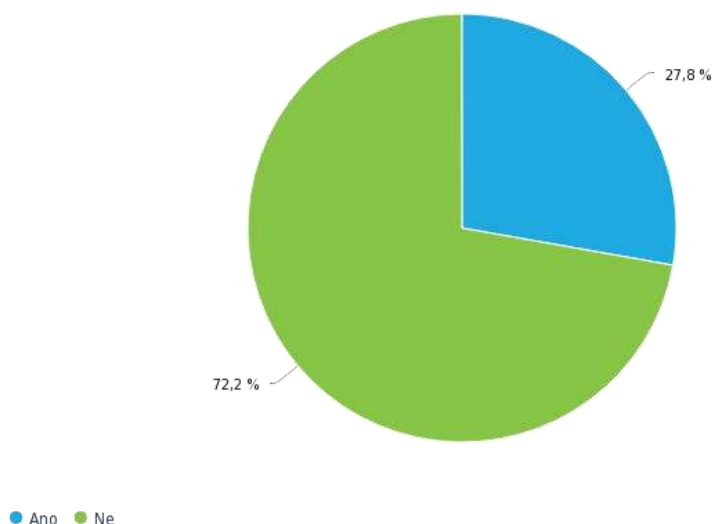
Tabulka 15: Zpětná vazba od propuštěných

Zpětná vazba od propuštěných	Počet respondentů
Ano	5
Ne	13
Celkem	18

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 15: Zpětná vazba - procentuálně

Dostáváte od propuštěných zpětnou vazbu?

16. Souhlasíte, že kompetence speciálního pedagoga obsahují profesní postoj?

Každý speciální pedagog by měl znát kompetence speciálního pedagoga, proto bylo touto otázkou zjišťováno, zda respondenti souhlasí s tím, že kompetence speciálního pedagoga obsahují profesní postoj. Všichni oslovení respondenti shodně uvedli a potvrdili odpovědí, že ano (100 %).

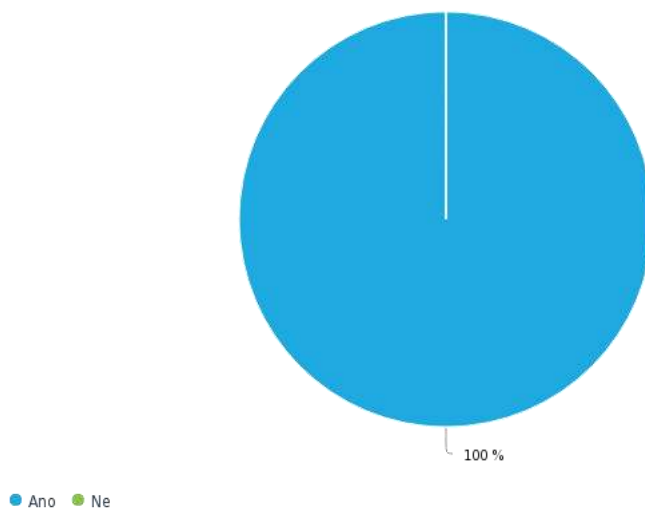
Tabulka 16: Profesní postoj u speciálního pedagoga

Profesní postoj u speciálního pedagoga	Počet respondentů
Ano	18
Ne	0
Celkem	18

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 16: Profesní postoj u speciálního pedagoga – procentuálně

Souhlasíte, že kompetence speciálního pedagoga obsahují profesní postoj?

17. *Vzděláváte se celoživotně?*

Nejenže se každá člověk po celý život určitým způsobem něčemu učí, ale určitá profese vyžaduje celoživotní vzdělávání, proto daná otázka zjišťovala, zda se speciální pedagogové celoživotně vzdělávají. Na otázku odpovědělo všech 18 (100 %) dotazovaných respondentů. že ano.

Tabulka 17: Celoživotní vzdělávání

Celoživotní vzdělávání	Počet respondentů
Ano	18
Ne	0
Celkem	18

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 17: Celoživotní vzdělávání - procentuálně

18. Pocítil/a jste někdy syndrom vyhoření?

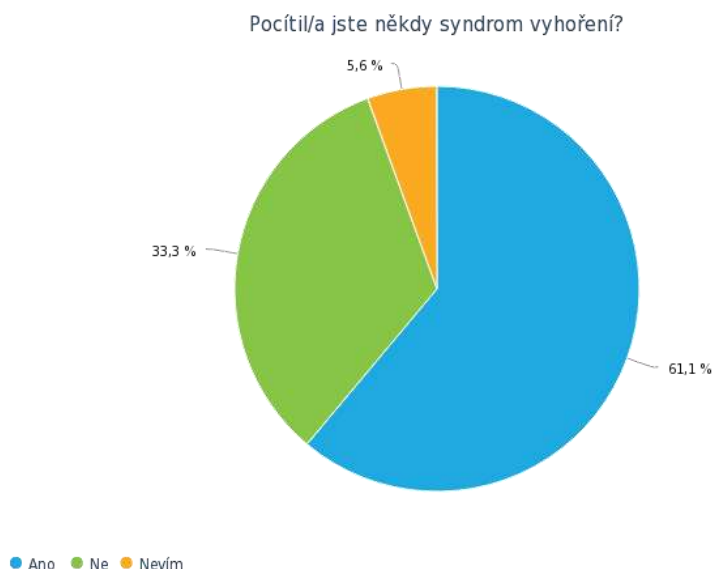
Tím, že je práce velmi náročná, vyžaduje i určitý stres, proto byla dotazovaným respondentům položena otázka, zda někdy pocítili syndrom vyhoření. Z dotazovaných odpovědělo, že 11 (61,1 %) respondentů pocítilo syndrom vyhoření, 6 (33,3 %) respondentů zvolilo variantu, že ne a 1 (5,6 %) uvedl, že neví.

Tabulka 18: Syndrom vyhoření

Syndrom Vyhoření	Počet respondentů
Ano	11
Ne	6
Nevím	1
Celkem	18

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 18: Syndrom vyhoření - procentuálně

19. Dokážete se oprostit od předsudků vůči vězněným ženám?

Předsudky u lidí jsou a budou, jen pokud chce člověk vykonávat práci na profesionální úrovni, musí si odpovědět na danou otázku, aby měla práce smysl. Z dotazovaných respondentů odpovědělo 16 (88, 9 %) že ano a pouze 2 (11, 1 %) zvolilo variantu, že neví.

Tabulka 19: Předsudky vůči vězněným ženám

Předsudky vůči vězněným ženám	Počet respondentů
Ano	16
Ne	0
Nevím	2
Celkem	18

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 19: Předsudky vůči vězněným ženám - procentuálně

20. Dokážete si představit sebe na straně vězněných žen?

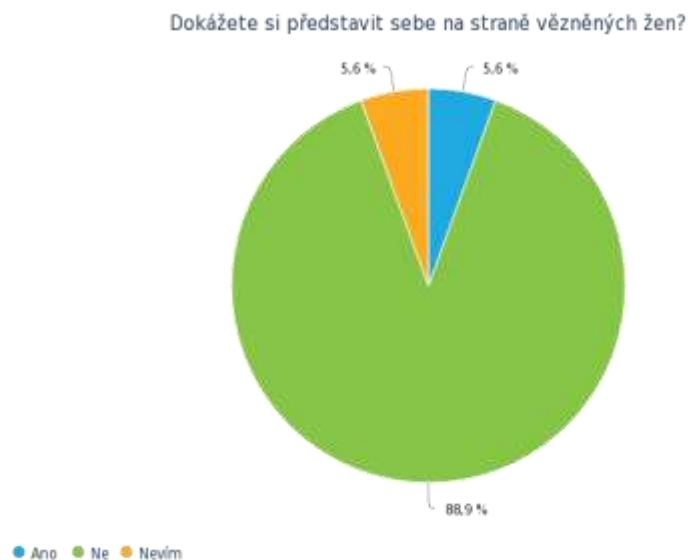
Vcítit se do role vězněného, je těžko představitelné, ale i přesto byla respondentům na závěr výzkumného šetření položena tato otázka. 1 (5,6 %) respondent uvedl, že ano, 16 (88,9 %) zvolilo variantu ne a 1 (5,6 %) odpověděl, že neví.

Tabulka 20: Představivost

Představivost	Počet respondentů
Ano	1
Ne	16
Nevím	1
Celkem	18

Zdroj: autor práce, 2020 (vlastní šetření)

Graf 20: Představitost - procentuálně

5.5 ZÁVĚRY A VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

Výzkum, který byl autorkou zvolen se zúčastnilo 18 speciálních pedagogů, kteří pracují ve Věznici Světlá nad Sázavou a jednalo se o 11 (61, 1 %) žen a 7 (38,9 %) mužů.

Cílem dotazníkové šetření bylo zjistit, zda jsou speciální pedagogové spokojeni se svou pracovní pozicí, zda je práce s odsouzenými ženami náročná a zda programy zacházení jsou pro odsouzené přínosem.

Na základě stanovení cílů výzkumu byly vytvořeny hypotézy, které se potvrdily.

Výzkumné šetření potvrdilo hypotézy, že speciální pedagogové v daném zařízení jsou spokojeni se svou pracovní pozicí, shodně potvrdili náročnost práce, kterou vykonávají s odsouzenými a potvrdily i třetí hypotézu, že programy zacházení jsou pro odsouzené přínosem.

Hypotéza H 1 „Téměř všichni oslovení speciální pedagogové jsou spokojeni se svou pracovní pozicí, což je více než 75 %“.

Hypotéza H 1 se potvrdila – verifikovala.

Hypotéza H 2 „Práce s odsouzenými ženami je náročná“.

Hypotéza H 2 se potvrdila – verifikovala.

Hypotéza H 3 „Programy zacházení jsou pro odsouzené přínosem“.

Hypotéza H 3 se potvrdila – verifikovala.

ZÁVĚR

Závěrem lze tedy říci, že práce speciálního pedagoga, ale také ostatních profesí, s nimiž speciální pedagog neustále spolupracuje ve Věznici Světlá nad Sázavou, je prací velmi náročnou, nejen po stránce odborných znalostí, sociální komunikace, ale hlavně po psychické stránce, včetně zvládnání stresových situací a řešení konfliktů. Většina klientek jsou ženy s různými poruchami chování, nízkou sociokulturní úrovní v sociálních vztazích, bez pracovních návyků a povinností, nedodržující zákonné normy a nerespektující autority, nezvládající své vlastní chování a s nedostatečným vzděláním.

Při jejich dozdělávání je třeba nekonečné trpělivosti každého speciálního pracovníka, protože to, co většina z lidí běžně chápe, většina odsouzených žen až na výjimky, pochopit neumí. Většina odsouzených žen jsou osobnosti s nedostatečným základním vzděláním, často i nedokončeným, bez pevně zakotvených pracovních návyků a nerespektující autority. Je proto třeba s nimi neustále pracovat a rozvíjet tak jejich intelekt pozitivním směrem, protože základní praktické věci se jim hodí v životě po opuštění bran Věznice, pokud se z nějakých důvodů pro výkon jiného trestu nevrátí zpátky, což je zde běžný jev.

Předložená bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a část empirickou.

V teoretické části práce je nejprve stručný přehled co je speciální pedagogika, jaký je její pojem, vývoj péče o osoby s postižením, změny v edukaci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a jaký je legislativní rámec inkluzivního vzdělávání v České Republice.

V následující kapitole teoretické části bakalářské práce je stručný přehled o vězeňství. Dočtete se o vývoji vězeňství od roku 1918 až po současnost, jaká je diferenciací věznic, vězení v nové perspektivě, programy s odsouzenými, jaké jsou složky výchovy a komplexní charakteristika odsouzeného.

Poté kapitola teoretické části představuje odbornou kvalifikaci pedagogických pracovníků.

Závěrem teoretické části, páté kapitoly je organizace – Věznice Světlá nad Sázavou, kde je popsáno pracoviště, vedení společnosti, cíle, a druh zařízení. Dále bude přiblížena stručná historie, organizační struktura a personální a prostorové vybavení, jakož i instituce, orgány a organizace, se kterými Věznice Světlá nad Sázavou spolupracuje.

Empirická část je zpracována na základě dotazníkového šetření, které bylo zodpovězeno speciálními pedagogy v zařízení – Věznice Světlá nad Sázavou.

Cílem dotazníkové šetření bylo zjistit, zda jsou speciální pedagogové spokojeni se svou pracovní pozicí, zda je práce s odsouzenými ženami náročná a zda programy zacházení jsou pro odsouzené přínosem.

Výzkumným šetřením bylo zjištěno a potvrdilo hypotézy, že speciální pedagogové v daném zařízení jsou spokojeni se svou pracovní pozicí, shodně potvrdili náročnost práce, kterou vykonávají s odsouzenými a potvrdily i třetí hypotézu, že programy zacházení jsou pro odsouzené přínosem.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BAJCURA, L. *Práva vězně: od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. Praha: Grada, 1999. Právo pro každého (Grada). ISBN 80-7169-555-6.

BRUNOVÁ, M. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020. Teoretik. ISBN 978-80-7502-408-4.

ČERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana: terciální prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0.

JŮZL, M. *Penitenciariстика jako věda žalární*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017. ISBN 978-80-7452-131-7.

KOLÁŘ, Z., ŠIKULOVÁ, R. *Vyučování jako dialog*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1541-4.

MATOUŠEK O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-x.

NETÍK, K., HÁJEK, S. a NETÍKOVÁ, D. *Psychologie v právu: úvod do forenzní psychologie*. Praha: C. H. Beck, 1997. Beckova skripta. ISBN 80-7179-177-6.

NÝVLTOVÁ, V. *Psychopatologie pro speciální pedagogy*. Vyd. 2., upr. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-85-3.

PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0.

PRŮCHA, J., VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4748-4.

RASZKOVÁ, T., SVOBODA HOFERKOVÁ, S. *Kapitoly z penologie I*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. ISBN 978-80-7435-264-5.

SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1733-3.

SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0095-8.

VALIŠOVÁ, J. *Speciální pedagog ve výchovně vzdělávacím procesu*. Státní pedagogické nakladatelství, n. p., Praha 1979. ISBN 14-344-79.

Seznam použitých internetových zdrojů

Listina základních práv a svobod. Dostupné na <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html> [online]. [cit. 2020-07-01].

Vyhláška č. 197/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Dostupné na <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vnitrostatni-predpisy> [online]. [cit. 2020-07-11].

Zákon č. 169/1999 Sb., zákon o výkonu trestu odnětí svobody. Dostupné na <http://www.vscr.cz/o-nas/vykon-vezenstvi/> [online] [cit. 2020-07-05]

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. Dostupné na <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vnitrostatni-predpisy> [online] [cit. 2020-07-05]

Zákon č. 561/2004 Sb., ve znění účinném od 15. 2. 2019 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Dostupné na <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vnitrostatni-predpisy> [online] [cit. 2020-07-11].

Seznam použitých ostatních zdrojů

Vnitřní materiály Věznice Světlá nad Sázavou.

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1 Pohlaví respondentů.....	43
Tabulka 2 Věk respondentů	44
Tabulka 3 Dosažené vzdělání	45
Tabulka 4 Délka praxe	46
Tabulka 5 Spokojenost s vykonávanou prací	47
Tabulka 6 Cítíte se dobře ve své profesi.....	48
Tabulka 7 Týmová spolupráce.....	49
Tabulka 8 Finance.....	50
Tabulka 9 Spokojenost.....	51
Tabulka 10 Programy zacházení.....	52
Tabulka 11 Aktivity pro odsouzené.....	53
Tabulka 12 Náročnost s odsouzenými	54
Tabulka 13 Vzdělávání odsouzených	55
Tabulka 14 Ocenění práce odsouzených	56
Tabulka 15 Zpětná vazba od propuštěných	57
Tabulka 16 Profesní postoj u speciálního pedagoga.....	58
Tabulka 17 Celoživotní vzdělávání	59
Tabulka 18 Syndrom vyhoření.....	60

Tabulka 19 Předsudky vůči ženám	61
Tabulka 20 Představivost.....	62

Seznam grafů

Graf 1 Procentní vyjádření pohlaví.....	43
Graf 2 Věk respondentů - procentuálně.....	45
Graf 3 Dosažené vzdělání - procentuálně.....	46
Graf 4 Procentní vyjádření délky práce v dané organizaci.....	47
Graf 5 Spokojenost s vykonávanou prací - procentuálně.....	48
Graf 6 Cítíte se dobře ve své profesi - procentuálně.....	49
Graf 7 Týmová spolupráce - procentuálně.....	50
Graf 8 Finance - procentuálně.....	51
Graf 9 Ovlivnění spokojenosti - procentuálně.....	52
Graf 10 Programy zacházení - procentuálně.....	53
Graf 11 Efekt - procentuálně.....	54
Graf 12 Náročnost s odsouzenými - procentuálně.....	55
Graf 13 Vzdělávání odsouzených - procentuálně.....	56
Graf 14 Ocenění práce odsouzených - procentuálně.....	57
Graf 15 Zpětná vazba od propuštěných - procentuálně.....	58
Graf 16 Profesní postoj u speciálního pedagoga - procentuálně.....	59
Graf 17 Celoživotní vzdělávání - procentuálně.....	60
Graf 18 Zpětná vazba od propuštěných - procentuálně.....	61
Graf 19 Profesní postoj u speciálního pedagoga - procentuálně.....	62
Graf 20 Celoživotní vzdělávání - procentuálně.....	63

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Dotazník.....	I
Příloha B - Obrázek.....	V
Příloha C - Obrázek.....	VI

Příloha A – Anonymní Dotazník

1. Vaše pohlaví je?

- a). Žena
- b). Muž

2. Váš věk je?

- a). Do 30 let
- b). Do 40 let
- c). Do 50 let
- d). 51 a více let

3. Vaše dosažené vzdělání je?

- a). Nižší vysokoškolské (Bc.)
- b). Vyšší vysokoškolské vzdělání (Mgr.)
- c). Jiné

4. Vaše délka praxe je?

- a). Do 5 let
- b). Do 10 let
- c). Do 20 let
- d). 21 a více let

5. Jste spokojen/a s vykonávanou prací?

- a). Ano
- b). Ne
- c). Nevím

6. Cítíte se dobře ve své profesi?

- a). Ano
- b). Ne
- c). Nevím

7. Hodnotíte pozitivně týmovou spolupráci?

- a). Ano
- b). Ne
- c). Nevím

8. Jsou hlavním důvodem pracovní docházky peníze?

- a). Ano
- b). Ne
- c). Nevím

9. Ovlivňuje pracovní výkon Vaši spokojenost?

- a). Ano
- b). Ne
- c). Nevím

10. Vnímáte programy zacházení přínosné?

- a). Ano
- b). Ne
- c). Nevím

11. Mají podle Vás aktivity pro odsouzené efekt?

- a). Ano
- b). Ne
- c). Nevím

12. Zdá se Vám práce s odsouzenými náročná?

- a). Ano
- b). Ne
- c). Nevím

13. Naučí se odsouzené něco pro život?

- a). Ano
- b). Ne
- c). Nevím

14. Ocení odsouzené Vaší práci s nimi?

- a). Ano
- b). Ne
- c). Nevím

15. Dostáváte od propuštěných zpětnou vazbu?

- a). Ano
- b). Ne

16. Souhlasíte, že kompetence speciálního pedagoga obsahují profesní postoj?

- a). Ano
- b). Ne

17. Vzděláváte se celoživotně?

- a). Ano
- b). Ne

18. Pocítil/a jste někdy syndrom vyhoření?

- a). Ano
- b). Ne
- c). Nevím

19. Dokážete se oprostít od předsudků vůči vězněným ženám?

- a). Ano
- b). Ne
- c). Nevím

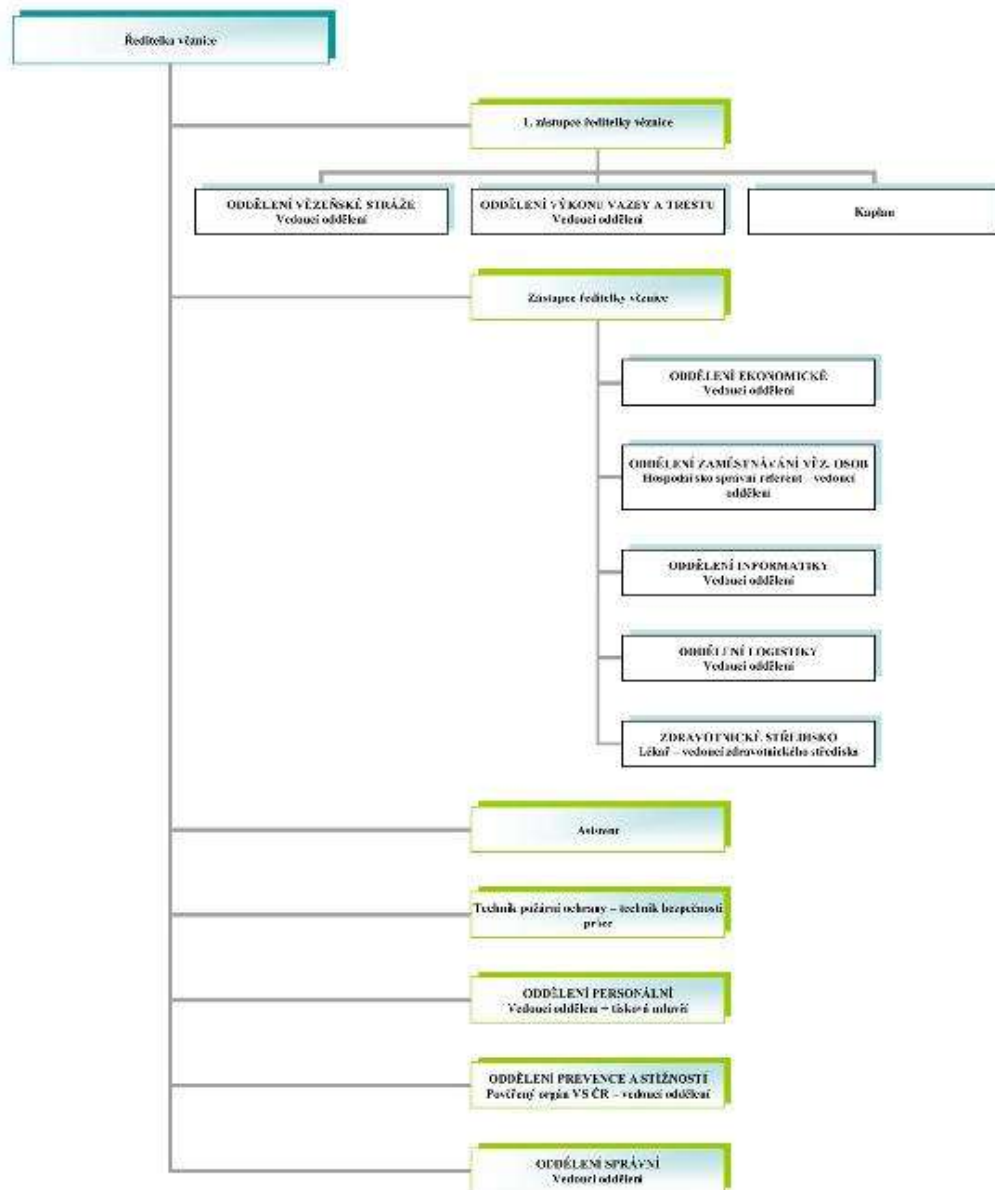
20. Dokážete si představit sebe na straně vězňůch žen?

- a). Ano
- b). Ne
- c). Nevím

Příloha B – Obrázek 1: Věznice Světlá nad Sázavou

Příloha C – Obrázek 2: Organizační struktura Věznice Světlá nad Sázavou

Zdroj: Vnitřní materiály Věznice Světlá nad Sázavou

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Eva Marková

Obor: Speciální pedagogika - vychovatelství

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Předpoklady speciálního pedagoga v sociálních službách ve Vězeňské službě ČR

Rok: 2020

Počet stran textu bez příloh: 58

Celkový počet stran příloh: 6

Počet titulů českých použitých zdrojů: 14

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 6

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jůzl Miloslav, Ph.D.